

Zastupljenost izvannastavnih glazbenih aktivnosti u primarnom obrazovanju na području Krapinsko-zagorske županije i Grada Zagreba

Šipek, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:166318>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-18**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Petra Šipek

ZASTUPLJENOST IZVANASTAVNIH GLAZBENIH
AKTIVNOSTI U PRIMARNOM OBRAZOVANJU NA
PODRUČJU KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE I GRADA
ZAGREBA

Diplomski rad

Zagreb, srpanj, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Petra Šipek

ZASTUPLJENOST IZVANASTAVNIH GLAZBENIH
AKTIVNOSTI U PRIMARNOM OBRAZOVANJU NA
PODRUČJU KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE I GRADA
ZAGREBA

Diplomski rad

Mentor rada:

Diana Atanasov Piljek, viša predavačica

Zagreb, srpanj, 2023.

SAŽETAK

Škola ima mogućnost i zadaću odgajati učenika u svim segmentima pa tako i u segmentu odgoja za slobodno vrijeme. Učenici jedan dio slobodnoga vremena posvećuju izvannastavnim aktivnostima koje se organiziraju u školi. Navedene aktivnosti vrlo su važan i značajan dio odgojno-obrazovnoga rada jer svojim sadržajima pridonose cjelokupnom osobnom razvoju. Temelj uspješnog i kvalitetnog provođenja izvannastavnih aktivnosti jest suodnos učenika i učitelja. Učitelj je kreator, a učenik sukreator aktivnosti. U ovome radu riječ je o izvannastavnim glazbenim aktivnostima kojima učenici stječu glazbena znanja i umijeća.

U okviru ovoga rada provedeno je istraživanje kojim se željelo utvrditi u kojoj su mjeri izvannastavne glazbene aktivnosti zastupljene među učenicima osnovnih škola te utječu li lokacija škole, rodna pripadnost i raspon godina učenika na pohađanje glazbenih aktivnosti. Također, istraživale su se i preferencije za organiziranje i vođenje izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Rezultati istraživanja pokazali su da škole u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji nude značajno više drugih vrsta izvannastavnih aktivnosti u odnosu na glazbene aktivnosti. Kada se uspoređuje broj izvannastavnih glazbenih aktivnosti u obje županije, nema statistički značajne razlike. Vidljivo je da su najzastupljenije izvannastavne glazbene aktivnosti *Pjevački zbor*, *Instrumentalni sastavi* i *Ples/ritmika*. Hi-kvadrat testom utvrđeno je da su učitelji/ce predmetne nastave češće voditelji izvannastavnih glazbenih aktivnosti u odnosu na učitelje/ice razredne nastave. U broju ponuđenih izvannastavnih glazbenih aktivnosti u razrednoj nastavi u odnosu na predmetnu nastavu nije uočena razlika. Izvannastavne glazbene aktivnosti, prema provedenom istraživanju, pohađa znatno veći broj djevojčica u odnosu na dječake. U raspodjeli učenika koji pohađaju izvannastavne glazbene aktivnosti s obzirom na raspon godina nije uočena razlika.

Rezultati ovog istraživanja pokazali su nedovoljnu zastupljenost izvannastavnih glazbenih aktivnosti među učenicima od 1. do 8. razreda. Budući da navedene aktivnosti utječu na poboljšanje ponašanja, školskoga uspjeha, pamćenja, kreativnosti i cjelokupnoga razvoja ličnosti, nužna je brojnija ponuda glazbenih aktivnosti i poticanje učenika na uključivanje u njih.

Ključne riječi: slobodno vrijeme, izvannastavne aktivnosti, suodnos učitelja i učenika, izvannastavne glazbene aktivnosti

SUMMARY

A school has the possibility and duty to educate students in all areas, including the area of leisure time education. Students dedicate a part of their free time to extracurricular activities organized at school. These activities are a very important and significant part of the educational work as they contribute to overall personal development through their content. The foundation for successful and quality implementation of extracurricular activities lies in the relationship between students and teachers. A teacher is a creator, and a student is a co-creator of activities. This paper focuses on extracurricular music activities through which students acquire musical knowledge and skills.

The research was conducted to determine the extent to which extracurricular music activities are represented among elementary school students and whether the location of the school, gender, and age of the students influence their participation in these activities. Furthermore, preferences for organizing and leading extracurricular music activities were also researched and discussed. The results showed that schools in the City of Zagreb and Krapina-Zagorje County offer significantly more non-musical extracurricular activities compared to music activities. When comparing the number of extracurricular music activities in both counties, there was no statistically significant difference. Moreover, the most represented extracurricular music activities are Choir, Instrumental Ensembles, and Dance/Rhythm. The chi-square test determined that subject teachers are more often the leaders of extracurricular music activities compared to classroom teachers. No difference was observed in the frequency of conducting extracurricular music activities between classroom teachers and subject teachers. According to the conducted research, a significantly larger number of girls attend extracurricular music activities compared to boys. There was no difference observed in the distribution of students attending extracurricular music activities based on age range.

The results of this study indicate insufficient representation of extracurricular music activities among students from 1st to 8th grade. Given that these activities contribute to the improvement of behavior, academic success, memory, creativity, and overall personal development, there is a need for a broader range of music activities and encouragement of students to participate in them.

Key words: leisure time, extracurricular activities, teacher-student relationship, extracurricular music activities

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. SLOBODNO VRIJEME	2
3. IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI	4
3.1. Učitelji – voditelji izvannastavnih aktivnosti	6
3.2. Učenici – sukreatori izvannastavnih aktivnosti	7
4. GLAZBENA UMJETNOST – sastavnica opće kulture	8
5. IZVANNASTAVNE GLAZBENE AKTIVNOSTI	10
5.1. Oblici izvannastavnih glazbenih aktivnosti	11
5.1.1. Zborno pjevanje	12
5.1.2. Vokalno muziciranje	14
5.1.3. Instrumentalno muziciranje	15
5.1.4. Ples/ritmika	16
5.1.5. Folklor	17
5.1.6. Glazba na računalu	18
5.1.7. Glazbeno stvaralaštvo	19
6. ISTRAŽIVANJE	22
6.1. Problem i ciljevi istraživanja	22
6.2. Istraživačka pitanja i hipoteze	22
6.3. Uzorak ispitanika	23
6.4. Instrumenti prikupljanja podataka	23
6.5. Postupci i metode rada	24
6.6. Rezultati i rasprava	24
7. ZAKLJUČAK	32
LITERATURA	34
PRILOZI I DODATCI	36
Izjava o izvornosti diplomskog rada	38

1. UVOD

Slobodno vrijeme jest vrijeme namijenjeno aktivnostima koje pojedinac dobrovoljno odabire i distribuira prema vlastitoj volji. Takve aktivnosti smanjuju stres, obnavljaju raspoloženje, poboljšavaju socijalizaciju te povećavaju učinkovitost pojedinca. Nepravilno korištenje slobodnoga vremena jedan je od većih problema suvremenoga društva. Djetetov odgoj za kvalitetno korištenje slobodnoga vremena započinje u obitelji. U suvremeno doba, roditelji su zaokupljeni brojnim obvezama zbog kojih su djeca nerijetko prepuštena samima sebi. Stoga, temeljnu odgojnu ulogu preuzimaju odgojno-obrazovne ustanove koje nude širok repertoar aktivnosti pomoću kojih se učeniku usađuju temeljne sposobnosti za organizaciju života u slobodnome vremenu.

Riječ je o izvannastavnim aktivnostima koje se strukturiraju prema sposobnostima i željama učenika te utječu na cjelokupni razvoj učenika u kulturnome i obrazovnome pogledu. Izvannastavne se aktivnosti zasnivaju na suodnosu učenika i učitelja čije su uloge od presudne važnosti za uspješnu realizaciju pojedine aktivnosti. Učitelj je kreator izvannastavne aktivnosti, a učenik je sukreator. Kako bi se učenici sa zanimanjem uključivali u pojedinu aktivnost, zadatak je učitelja zadovoljiti interese svakog pojedinog učenika i upoznati ga sa širokim spektrom znanja koja može usvojiti njihovim pohađanjem. Učenik je slobodan u izboru izvannastavne aktivnosti što znatno povećava njegovu motivaciju za rad jer bira ono što mu se sviđa i što ga zanima.

Tijekom osnovnoškolskog razdoblja učenik ima mogućnost bavljenja glazbom kroz nastavu glazbene kulture, ali i izvannastavne glazbene aktivnosti. Glazba ima pozitivan utjecaj kako na učenika tako i na cijelu školu jer svojim brojnim ulogama doprinosi odgoju i obrazovanju pojedinca. Učenje glazbe potrebno je prilagoditi sposobnostima učenika i povezati ga s drugim predmetima i umjetnostima. Glazba doprinosi izgradnji dijela kulturnoga aspekta društva, utječe na cjelokupan razvoj te potiče interes za glazbu.

Sudjelovanjem u izvannastavnim glazbenim aktivnostima učenici obogaćuju vlastiti glazbeni život. Tim se aktivnostima povećava intenzitet bavljenja glazbom i razvija kulturni identitet pojedinca i društva. U primarnome se obrazovanju provode brojne izvannastavne glazbene aktivnosti: zorno pjevanje, vokalno i instrumentalno muziciranje, ples/ritmika, folklor, glazba na računalu te glazbeno stvaralaštvo. Razlika između zornoga pjevanja i vokalnoga muziciranja jest u broju izvođača. Vokalno muziciranje može se organizirati kao pojedinačno (solističko) muziciranje ili muziciranje u manjim skupinama (komorni sastavi), a

zbor u svome sastavu ima znatno veći broj izvođača. Sve navedene aktivnosti razvijaju glazbene sposobnosti učenika.

2. SLOBODNO VRIJEME

Sintagma *slobodno vrijeme* ima mnoštvo značenja, a njezina je višeznačnost jasan pokazatelj neodređenosti slobodnoga vremena. Dok neki teoretičari (Janković, 1973; Vukasović, 1995) slobodno vrijeme definiraju kao vrijeme bez obveza, prema drugima (Mlinarević i Gajger, 2010; Kačavenda-Radić, 1992) slobodno je vrijeme prilika za osobni razvitak ličnosti. Ipak, većina teoretičara (Vidulin-Orbanić, 2008; Tepavčević, 2003; Ilišin, 2002; Janković, 1973) smatra da je uloga slobodnog vremena trojaka: odmor, razonoda i razvitak pojedinca kao ličnosti. U sintagmi „slobodno vrijeme“ posebno značenje pridaje se riječi „sloboda“. Sloboda se, prema Polić i Polić (2009), može tumačiti na apstraktnoj i na zbiljskoj razini. Apstraktna razina tumači pojam slobode kao „pravo na što“, a zbiljska razina kao „nešto što se konkretno može“. „Sloboda se stoga može dokazati tek djelatno, jer se često puta smije ono što se ne može, ili se pak može, dakle i čini, ono što se ne smije“ (Polić i Polić, 2009; str. 256).

Proces slobodnog vremena kroz povijest se postepeno obogaćuje. Vidulin-Orbanić (2008) navodi da se krajem devetnaestog stoljeća i tijekom dvadesetog stoljeća, za sadržajnije i kvalitetnije provođenje slobodnog vremena na našem podneblju podižu kazališta, otvaraju pučka i radnička sveučilišta, narodne i pučke knjižnice, čitaonice, te značajna političko-patriotska nacionalna sokolska društva, a svoju vrijednost u slobodnome vremenu čovjeka pronalaze i sportske aktivnosti. Nakon Drugog svjetskog rata slobodno vrijeme obogaćuje se osnivanjem raznovrsnih đачkih udruženja kao što su Crveni križ, Jadranska straža, sportske sekcije, literarna društva te pjevački zborovi, a glavnu ulogu u provođenju slobodnog vremena preuzimaju obitelj i škola. U suvremenom se društvu slobodno vrijeme tumači kao „...prostor i mogućnost interakcije u procesima individualizacije, socijalizacije i inkulturacije, prostor samoaktualizacije i samoostvarenja osobnosti“ (Previšić, 2000; str. 404-405). Čovjek je oslobođen od radnih i profesionalnih obveza te, umjesto bavljenja nužnom profesijom, u slobodnom se vremenu bavi neprofesionalnim (amaterskim) djelatnostima u kojima pokazuje svoju kreativnost. „Ma kako doživljavali slobodno vrijeme, važno je osvijestiti važnost kreativnog, aktivnog, smislenog i strukturiranog provođenja slobodnog vremena“ (Mlinarević i Gajger, 2010; str. 44).

Dubovicki, Svalina i Proleta (2014) tumače sveprisutnost slobodnog vremena navodeći da se slobodno vrijeme javlja na bilo kojem mjesto, u bilo koje vrijeme, ali se razlikuje prema brojnim čimbenicima (spol, dob, boravište, zanimanje, interesi, razvijenost sredine i dr.)

„Ukoliko slobodno vrijeme vežemo u prvom redu uz prostor slobode svakog pojedinca, u kojem osoba sama određuje hoće li svoje slobodno vrijeme iskoristiti za razvoj vlastitih potencijala bez obzira na vrstu aktivnosti, i te kako je važno mladu osobu osposobiti za odgovornost vlastitog osobnog razvitka“ (Martinčević, 2010; str. 21).

Prve se djetetove slobodne aktivnosti provode u obiteljskom ozračju. Šulentić Begić, Begić i Kir (2021) potvrđuju prethodno navedenu tezu navodeći da se sudjelovanje obitelji u djetetovim aktivnostima očituje kroz komunikaciju s odgojno-obrazovnim područjima koje se nalaze izvan područja obitelji. Vidulin-Orbanić (2008) ističe da današnje poimanje slobodnog vremena prikazuje podjelu potreba mladih u četiri kategorije: zabava, odmor, rekreacija i kulturni aspekt provođenja slobodnog vremena. Matijević (2016) ističe da među navedenim potrebama dominiraju digitalni mediji kao što su Internet, društvene mreže i pametni mobiteli iz čega proizlazi zaključak da djeca sve više vremena provode igrajući se online, a društvene i individualne igre prelaze u zaborav. Roditelji, zbog brojnih obaveza, djecu prepuštaju samima sebi, ne osvješćujući problem negativnih utjecaja društva i tehnologije kojima su djeca, u današnjem vremenu, podložna. Neadekvatno provođenje slobodnog vremena može dovesti do razvoja nepoželjnih oblika ponašanja, neprihvatljivog reagiranja i slično. Razlog neprimjerenog provođenja i korištenja slobodnog vremena može biti slaba upoznatost s aktivnostima koje odgojno-obrazovna ustanova nudi učeniku. Novo je doba sa sobom donijelo nove obrasce, a Martinčević (2010) navodi da se škola našla u raskolu između potrebe da se na mlade odgojno utječe i nemoći pred valom nove virtualne stvarnosti. Ipak, škola je ostala jedino mjesto koje pruža uslugu odgajanja za slobodno vrijeme. „Škola ima mogućnost, priliku i zadaću sustavno odgojno utjecati u svim segmentima, pa tako i u segmentu odgoja za slobodno vrijeme“ (Martinčević, 2010; str. 19). Glavna je uloga suvremene škole razvoj temeljnih sposobnosti važnih za organizaciju života u slobodnome vremenu. Ona nudi raznolike aktivnosti nastale na interesima i potrebama čovjeka. Svrha tih aktivnosti jest obogatiti djetetov život i učiniti ga ljepšim, raznovrsnijim i zanimljivijim. Raznim je istraživanjima (Vidulin-Orbanić, 2008; Durlak, J., Weissberg, R., 2007) potvrđeno da sudjelovanje u slobodnim aktivnostima pridonosi cjelovitom razvoju pojedinca.

Slobodne interesne aktivnosti vrlo su značajne za odgoj učenika. Kako bi se djeci pružila mogućnost za igru i učenje, slobodno je vrijeme potrebno provoditi na smislen, sadržajan i

kvalitetan način. Osim igre i učenja, djeca će moći otkrivati vlastite potencijale i talente. Mjesta u školi na kojima je moguće ostvariti navedene mogućnosti, organizirane su izvannastavne aktivnosti. One utječu na cjelokupan razvoj ličnosti, a samim time i na učenička postignuća. Osim toga, utječu i na učeničko zadovoljstvo školom i cjelokupni školski angažman (Vidulin i Pejić Papak, 2018). Uključivanjem u raznolike aktivnosti pojedinac postaje sudionik kulture te stvaratelj društvenog i osobnog identiteta.

3. IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI

Začetci izvannastavnog odgoja mogu se pronaći krajem 19. i početkom 20. stoljeća pojavom potrebe za promjenama u školskom radu s djecom. Tada se rad učenika u strogo tradicijskoj školi okreće prema slobodnom i stvaralačkom radu. Previšić (1985) navodi da su izvannastavne aktivnosti postale važan dio u strukturi školskog rada te su 1953. godine i službeno uvrštene u školski program pod nazivom „slobodne aktivnosti“. Izvannastavne su aktivnosti tijekom svog povijesnog razvoja djelovale pod raznim nazivima od kojih je prvi bio „slobodne aktivnosti“. Razvitak tehnologije i industrijalizacija društva dovode do sve veće pojave slobodnoga vremena. Do Drugog svjetskog rata učenici su sami birali slobodne aktivnosti s obzirom na sadržaj aktivnosti koje su se nudile u njihovu okruženju. Poslijeratno razdoblje sa sobom je donijelo brojne izazove te su zbog toga oba roditelja trebala raditi izvan doma. Organizaciju slobodnoga vremena tada su preuzele škole, društva i udruge. Šezdesetih i sedamdesetih godina „slobodne aktivnosti“ dostižu svoju potpuno afirmaciju. Nastoje se utemeljiti kao aktivnosti djece i mladih s ulogom stvaralačkog doprinosa društvu te afirmacije vlastite ličnosti. Proleta i Svalina (2011) ističu važnost osamdesetih godina u kojima dolazi do preinake predmetnog sustava koji se reprogramira u odgojno-obrazovna područja. Odgojno-obrazovna područja podijeljena su na nekoliko razina na kojima se nude odgojno-obrazovni sadržaji: (1) oblik programske jezgre, (2) izborni i fakultativni programi te (3) izvannastavne aktivnosti. „Slobodne aktivnosti“ tada mijenjaju naziv u izvannastavne aktivnosti te se organiziraju u sklopu pojedinih područja kao njihov nedjeljiv dio. Iz povijesnog je pregleda izvannastavnih aktivnosti (Vidulin-Orbanić, 2013) vidljivo da je do Drugoga svjetskog rata škola organizirala isključivo nastavu, dok su slobodne aktivnosti odabirali učenici, ovisno o tome što se u njihovu okruženju nudilo.

Izvannastavnim se aktivnostima može najlakše doprijeti do želja, potreba i interesa učenika. Uvođenje izvannastavnih aktivnosti u škole potaknulo je odgojno-obrazovnu vrijednost pohađanja raznih aktivnosti. Učenici, kroz različite organizacijske oblike koje pohađaju u

slobodno vrijeme, zadovoljavaju rekreativne i stvaralačke potrebe te spoznaju važnost kulturnog aspekta provođenja slobodnog vremena. Cindrić (1992) ističe da izvannastavne aktivnosti imaju kulturno-umjetničko, tehničko, znanstveno, športsko i rekreacijsko obilježje. Njihova je svrha poticanje učenika na slobodu izražavanja i stvaranja te stjecanje raznolikih umijeća i znanja sukladno vlastitim interesima i mogućnostima. Rad je u takvim aktivnostima raznovrstan, dinamičan, spontan, slobodan, temeljen na interesima i željama učenika, a jedna od najvažnijih osobitosti izvannastavnih aktivnosti jest visoka motivacija polaznika.

„Temeljna polazišta organizacije rada izvannastavnih aktivnosti su „potreba mladeži za udruživanjem, autonomija škole, pojedinac-grupa-razredni odjel kao mogući oblici djelovanja i zadovoljavanja interesa učenika, učeničke družine kao relativno samostalan podsustav u strukturi osnovne škole, poboljšanje kvalitete življenja, socijalizacija i pripremanje za budući život, mentorski pristup (samo)organiziranja učenika i ostvarivanje općeljudskih vrednota zasnovanih na ideji ljudskih prava i sloboda, multikulturalizmu, političkom, idejnom i gospodarstvenom pluralizmu“ (Cindrić, 1992; str. 49).

Izvannastavne aktivnosti ostvaruju se na matematičkom području, tehničkom i informatičkom području, prirodoslovnom području, društveno-humanističkom području jezično-komunikacijsko-umjetničkom području te tjelesno-zdravstvenom području. Fudurić (2012) ističe da se izvannastavne aktivnosti s obzirom na sadržaj djelovanja dijele na aktivnosti vezane uz zvuk i pokret (pjevački zbor, ritmika, plesne grupe), scenu (recitatorska, dramska, dramsko-recitatorska i lutkarska grupa), sport (razne sportske aktivnosti), sliku (likovna skupina, keramičari, fotografska grupa), riječ (novinari, knjižničari, literarne grupe), ekologiju (ekološke grupe) te ostalo (geografska, prometna skupina, biolozi).

U radu izvannastavnih aktivnosti valja poštivati određena načela (Cindrić, 1992):

- načelo dobrovoljnosti pristupa i istupa (učenik može samostalno odabrati koju aktivnost želi polaziti)
- načelo slobode izbora aktivnosti (učenik je slobodan u izboru aktivnosti)
- načelo zadovoljenja osobnih sklonosti (učenik odabire onu aktivnost koja će zadovoljiti njegove interese i potrebe)
- načelo organiziranosti rada (slobodan, fleksibilan, kreativan pristup; jasan i logičan cilj; jednostavna i motivirajuća struktura sata; raznovrsni i prilagođeni oblici rada, sredstva i metode rada)
- načelo učeničke samoaktivnosti (učenik treba biti aktivan)

- načelo primjerenosti sadržaja i oblika rada mogućnostima i stupnju zrelosti učenika (prilagodba sadržaja dobi i sposobnostima učenika)
- načelo raznovrsnosti aktivnosti (različite aktivnosti iz raznih područja)
- načelo suradnje (međusobna suradnja učenika i učitelja)

Škole su slobodne izabrati izvannastavne aktivnosti prema vlastitoj odluci jer je cilj takvih aktivnosti uvijek isti – cjelokupno zadovoljenje želja i potreba učenika, učitelja i roditelja iz kojih će proizaći uspješni rezultati i obrazovni ishodi.

Postoji velika razlika u realizaciji redovne nastave i izvannastavnih oblika rada. Izvannastavnim se aktivnostima uvažavaju učenički interesi i potrebe, sloboda stvaralačkog djelovanja te individualni razvoj ličnosti, što u redovnoj nastavi nije slučaj. Učenicima se daje mogućnost da, prema vlastitu interesu, odaberu aktivnost koja ih privlači, koju smatraju zanimljivom i koja će ih ispuniti srećom. Dobrovoljnost sudjelovanja učenika poveznica je između izvannastavnih aktivnosti i slobodnog vremena učenika. „Uključujući se u izvannastavne aktivnosti, učenici odlučuju jedan dio svog slobodnog vremena provesti u školi, što škola treba prepoznati kao mogućnost dodatnog odgojnog djelovanja“ (Martinčević, 2010). Prema tome, škola treba izvannastavne aktivnosti prvenstveno temeljiti na slobodi izbora i uključivanja u pojedinu aktivnost te zadovoljstvu i motivima bavljenja aktivnošću kako bi mogla utjecati na odgojni aspekt učenika.

3.1. Učitelji – voditelji izvannastavnih aktivnosti

„Slobodno vrijeme je kao glazbeni orkestar. Ako ga vodi i predvodi dobar dirigent, on dobro svira i, obrnuto, ako nema dirigenta, tada je orkestar neusklađen i nesimfoničan.“ (Plenković, 1997; str. 84). U izvannastavnim aktivnostima do izražaja dolazi učiteljeva kreativnost, društvena inteligencija i sposobnost utjecanja na učenikovu aktivnost. Početkom 21. stoljeća učitelj postaje slobodan u organiziranju pojedine izvannastavne aktivnosti. Učitelj, tada, preuzima uloge inicijatora, voditelja pojedine aktivnosti te mentora. Kako bi provođenje izvannastavnih aktivnosti u školi bilo kvalitetno potrebno je zadovoljiti određene preduvjete: „potpora školske uprave učitelju-voditelju izvannastavnih aktivnosti, samostalnost učitelja u izboru programa, uključenost učenika u izvannastavne aktivnosti te stručno usavršavanje učitelja za taj oblik odgojno-obrazovne djelatnosti“ (Svalina, Bistrović, Peko, 2016; str. 76).

Budući da učenici dio svoga vremena izdvajaju za pojedinu izvannastavnu aktivnost, zadatak učitelja jest pomagati, usmjeravati i poticati učenika te prepoznati mogućnost

odgojnoga djelovanja. Učitelj mora zadovoljiti interese učenika te ih motivirati i voditi ka određenome cilju. Skupine koje pohađaju određenu izvannastavnu aktivnost trebaju biti fleksibilne jer su interesi učenika na početku primarnoga obrazovanja još uvijek izdiferencirani i nestalni. Samim time, zadatak je učitelja, na nenametljiv način, učenike upoznati sa sadržajima koji će ih zanimati te ih usmjeravati na uspješno svladavanje željene aktivnosti. Od učitelja se očekuje jasno određen plan izvođenja izvannastavne aktivnosti, od definiranja cilja, zadataka, metoda pa sve do izbora sredstava kojima će zainteresirati učenike za rad. Učitelji, za vrijeme svoga obrazovanja, prvenstveno upoznaju redoviti nastavni proces, dok se ostali odgojno-obrazovni oblici zanemaruju. Cindrić (1992) navodi da učitelj svoja iskustva, koncepte i principe rada iz prakse ne bi trebao prenositi u izvannastavne oblike rada, već bi sve prednosti uočene u izvannastavnim aktivnosti trebao primjenjivati u nastavnoj praksi (zainteresiranost učenika, motiviranost na rad, sloboda izražavanja, ugodna radna atmosfera, mogućnost stvaranja, subjektivnost učenika itd.). Učitelj bi trebao težiti tome da mu redovita nastava postane kao nastava izvannastavnih aktivnosti, odnosno da i redovita nastava bude jednako zanimljiva kao i izvannastavna aktivnost, ispunjena raznolikim sadržajima i rasterećena nepotrebnih sadržaja. Time bi i zadovoljstvo i motiviranost učenika u cjelokupnom odgojno-obrazovnome radu znatnije poraslo.

3.2. Učenici – sukreatori izvannastavnih aktivnosti

Učenici imaju različite interese koji se tijekom godina mijenjaju te, zbog toga, škola omogućuje učenicima da upišu različite izvannastavne aktivnosti. Za pojedinu izvannastavnu aktivnost učenici se trebaju opredijeliti samostalno, prema vlastitu interesu, bez vanjskih utjecaja. Budući da učenici imaju mogućnost samostalno odabrati aktivnost, njihova je motivacija visoka kao i stupanj usvojenoga znanja. Čimbenici koji utječu na pridruživanje različitim izvannastavnim aktivnostima jesu spol i dob. Šiljković i sur. (2007) su na temelju provedenih istraživanja došli do zaključka da postoji statistički značajna razlika u sudjelovanju u izvannastavnim aktivnostima s obzirom na spol i dob učenika. S obzirom na spol, zaključili su da veći udio u izvannastavnim aktivnostima čine djevojčice, a s obzirom na dob zaključili su da kod dječaka nema značajne razlike u broju aktivnosti, dok kod djevojčica ima. Svalina, Bistrović i Peko (2016) ističu važnost prilagođavanja sadržaja izvannastavnih aktivnosti učenicima jer njihovim ostvarivanjem učenici mogu razvijati sposobnosti i radne navike te voditi brigu o vlastitu zdravlju.

Izvanastavne aktivnosti doprinose poboljšanju školskog uspjeha učenika, povećavaju redovitost dolaženja na nastavu, potiču učenike na izvršavanje njihovih obveza (pisanje domaće zadaće) te uvelike utječu na pravilno ponašanje učenika. One omogućavaju cjelokupni osobni razvoj djeteta. Učenici istražuju, otkrivaju te usvajaju vještinu timskog rada čime razvijaju osjećaj odgovornosti i samopotvrđivanja. Izvanastavne aktivnosti razvijaju i učeničko stvaralaštvo za što je potreban određeni prostor i određeni uvjeti. Učenici najviše vole raditi ono što im je zanimljivo i što ih veseli pa ako želimo pridobiti dijete na određenu aktivnost, svaka aktivnost mora biti strukturirana na način da djetetu bude primamljiva i interesantna. Dakle, škole u prvi plan trebaju stavljati kreativni potencijal učenika, a ne nepotrebno učenje brojnih sadržaja napamet. „U takvoj školi potiču se, razvijaju i stvaraju kreativne sposobnosti mladih za daljnji samoobrazovni i odgojni rad temeljen na povjerenju, podršci i aktivnoj suradnji učitelja i učenika“ (Fudurić, 2012).

4. GLAZBENA UMJETNOST – sastavnica opće kulture

Na strukturu života u okviru razvoja ličnosti pojedinca i njegova stvaralaštva u velikoj mjeri utječu glazba i kultura. One obogaćuju osobni i društveni život pojedinca. Glazba se definira kao umjetnička i znanstvena disciplina te čini važan dio u stvaralačkom procesu tijekom povijesti. „Glazba je spoj različitih inicijativa i promišljanja određenog trenutka, životnih stavova pojedinaca i skupine, njihovih (umjetničkih) izraza i stremljenja“ (Vidulin-Orbanić, 2008; str. 100). Povezanost glazbe i kulture vidljiva je već u davnoj povijesti. Djela brojnih skladatelja, na primjer Johanna Sebastiana Bacha, Ludwiga van Beethovena, Wolfganga Amadeusa Mozarta, Johannesa Brahmsa i mnogih drugih, promicala su važnost kulturološkog aspekta života te pridonosila razumijevanju i prihvaćanju kultura ostalih naroda. Važnost tih umjetničkih djela vidljiva je u samom izričaju skladatelja koji svojim radom želi obogatiti svijet u kojem živi i doprinijeti budućnosti. Koliko su prethodno navedena umjetnička djela važna za razvoj čovjeka govori i fenomen pod nazivom *Mozart efekt*. „Ovaj fenomen (mogućnost utjecanja glazbe na preobražaj čovjekove psihe) naziva se *Mozart efekt* zato što se pokazalo da njegova glazba ima najdulji i najdjelotvorniji učinak zbog svoje čistoće i jednostavnosti zvuka“ (Mucić, 2013; str. 185). Glazba ima neurološki utjecaj te pozitivno utječe na tijelo čovjeka. Osim toga, glazba se javlja i kao motivacijsko sredstvo u raznim poslovima (pravilna struktura kretanja olakšava lakše kretanje u prostoru). Važna uloga glazbe jest i povezivanje ljudi (koncerti, razgovori o glazbi). Glazbenom se umjetnošću potiče proces stvaranja te afirmira kritičko mišljenje. Dubovicki, Svalina i Proleta (2014) navode da se glazbenom umjetnošću

utječe na spoznajni aspekt pojedinca, to jest na vrijednost cjeloživotnoga učenja i kulture življenja. Prema tome, aktivnosti vezane uz glazbu potiču razvoj vještina, sposobnosti i umijeća. „Kultura i glazba, u tom smislu, osiguravaju osobno i društveno vrijedan i koristan način življenja u vidu učenja, usavršavanja, razvijanja osobnosti i razvoja kreativnosti“ (Vidulin-Orbanić, 2008; str. 101).

Razni su činitelji (politika, ekonomija, vjera) utjecali na razumijevanje, tumačenje i stvaranje glazbe. Razlike su vidljive u vrstama i oblicima glazbe. Glazba je u čovjekovu životu bila prisutna oduvijek. U povijesti se glazba često koristila na magijskim obredima, a ubrzo je postala i dijelom odgoja i obrazovanja. U Grčkoj se javljaju glazbene poduke, a u samostanima pjevanje kao obvezna aktivnost. Glazbena je umjetnost u početku bila dostupna samo vladajućoj klasi, a kasnije postaje dio opće kulture svakog naroda. Osim toga, mjesto dobiva i u školama kao nastavni predmet. Glazba je bila i ostaje dio odgoja i obrazovanja u školama čime se potvrđuje važnost i neizostavnost glazbe kao bitne sastavnice opće kulture svakog učenika. „Glazbena umjetnost dio je opće kulture i mogućnost umjetničkog odgoja i obrazovanja te razvoja kulturnog identiteta djece, neposredan čimbenik (su)kreacije kulture i mogućnost podizanja razine kulture škole“ (Vidulin, 2014; str. 71). U osnovnoj školi učenici glazbu upoznaju u redovnoj, izornoj i fakultativnoj nastavi glazbe te izvannastavnim glazbenim aktivnostima. Nastava glazba, bilo u redovnoj, izornoj i fakultativnoj nastavi ili na izvannastavnim glazbenim aktivnostima, prožeta je četirima načelima (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019):

- *psihološko načelo* (učenikov kreativni izraz; emotivna reakcija na glazbu; stvaranje osobnog stava prema glazbi)
- *kulturno-estetsko načelo* (razvoj glazbenog ukusa, osvješčivanje kriterija za vrednovanje glazbe)
- *načelo sinkroničnosti* (glazba se promatra sa svih aspekata)
- *načelo interkulturalnosti* (razvoj svijesti o različitosti naroda, kultura, religija i običaja).

Učenici se, uključivanjem u raznolike aktivnosti, upoznaju s pojmom i jezikom glazbe te na taj način usvajaju bitne elemente glazbene kulture. Učenje glazbe prilagođava se interesima i mogućnostima učenika i povezuje s drugim umjetnostima i predmetima, a ishodi predmeta se međusobno nadopunjuju. Glazba pozitivno utječe i na školu i na učenika. Kod škole, zajednice i društva glazba ima značaj u izgradnji kulturnoga života zajednice i kulturnoga identiteta škole, a sudionici postaju kompetentni korisnici kulture. Kod učenika glazba potiče cjeloviti razvoj, izgradnju identiteta, razvoj ukusa, interes za glazbu, potrebu za glazbom, bogatiju sliku o svijetu

i ljubav prema glazbi. Tri su domene unutar kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019):

- slušanje i upoznavanje glazbe (komponente glazbenog djela; organizacija glazbenog djela; kritičko i estetsko vrednovanje glazbe)
- izražavanje glazbom i uz glazbu (pjevanje; sviranje; glazbene igre; glazbeno stvaralaštvo; pokreti uz glazbu)
- glazba u kontekstu (društveno-povijesni kontekst glazbe, kulturni kontekst glazbe; mnogoznačnost glazbe i razne funkcije glazbe; vrste glazbe i žanrovi u glazbi).

Usvajanjem glazbenih sadržaja unutar navedenih domena, tijekom obrazovanja, ali i nakon, učenici će moći aktivno sudjelovati u glazbenoj kulturi sredine u kojoj žive te doprinijeti očuvanju i prijenosu kulturnoga nasljeđa. „Odgojno-obrazovni ishodi kurikuluma nastavnih predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost određeni su na način da omogućuju kontinuirani razvoj i nadogradnju specifično-glazbenih i generičkih kompetencija učenika“ (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

5. IZVANNASTAVNE GLAZBENE AKTIVNOSTI

Osnove glazbene kulture, osim u redovnoj nastavi, stječu se i kroz izvannastavne glazbene aktivnosti. „Izvannastavnim glazbenim aktivnostima učenici stječu glazbena znanja i umijeća, one produbljuju njihovo stečeno umjetničko i estetsko obrazovanje te bogate dječji glazbeni život“ (Svalina, Bistrović, Peko, 2016; str. 77). Kao i sve ostale aktivnosti, i izvannastavne glazbene aktivnosti organiziraju se s ciljem što korisnijeg i kvalitetnijeg popunjavanja slobodnog vremena učenika.

Sudjelovanjem u izvannastavnim glazbenim aktivnostima učenici izgrađuju svoje stavove prema glazbi te obogaćuju vlastiti glazbeni život, upoznaju glazbeni jezik i tako usvajaju osnove glazbene kulture, izvannastavne glazbene aktivnosti povećavaju intenzitet bavljenja glazbom, a ishodi koje učenici usvajaju na aktivnostima, korak su u oblikovanju kulture društva. Razlika između izvannastavnih glazbenih aktivnosti i redovne nastave jest u načinu odvijanja. Učenici su samostalni u odabiru izvannastavne glazbene aktivnosti koju žele pohađati, a unutar aktivnosti bit će podijeljeni u glazbene grupe. Jednu glazbenu grupu mogu činiti učenici različite dobi i različita spola.

Prema Vidulin-Orbanić (2007) ciljevi izvannastavnih glazbenih aktivnosti jesu:

- potaknuti razvoj glazbenih sposobnosti djeteta
- razviti senzibilitet za kvalitetna umjetnička djela
- razviti toleranciju i potaknuti svijest o nacionalnosti
- razviti svijest o važnosti očuvanja kulturne baštine i tradicije
- osposobiti učenika za aktivno sudjelovanje u kulturnome životu zajednice
- odabrati i izvesti vrijedna glazbena djela
- razviti glasovne sposobnosti učenika pravilnim pjevanjem
- poticati potrebu za kulturno-glazbenim izražavanjem
- omogućiti sudjelovanje na smotrama, natjecanjima i nastupima.

Među svim izvannastavnim aktivnostima koje škola nudi, izvannastavne glazbene aktivnosti predstavljaju najveći izazov učiteljima i učenicima. Sukladno tome, kvaliteta izvođenja pojedine aktivnosti ovisit će o znanju, mogućnostima i pripremi učitelja. Kako bi se ispunili propisani ishodi i ciljevi, izvannastavne glazbene aktivnosti većinom provode učitelji Glazbene kulture ili učitelji razredne nastave sa stečenim glazbenim obrazovanjem. Kako bi se djeci na pravilan način prenosila kultura življenja i kako bi ih se uvelo u svijet glazbe, ključna je učiteljeva kompetencija. Za izvedbu izvannastavnih glazbenih aktivnosti treba osigurati određene uvjete rada (način rada, sastav grupe, jedinstvenost grupe).

Temelj aktivnosti je suodnos učitelja i učenika. Učitelji su u ulozi vođe i osiguravaju učenicima slobodu izbora i prostor za stvaralaštvo. Učenici na početku formalnoga obrazovanja glazbu doživljavaju tek spontano, nesvjesno, a učiteljeva je dužnost upoznati učenike s vrijednim glazbenim djelima i ostvarenjima te ih kvalitetno voditi kroz razne glazbene aktivnosti. Ovakav pristup kao cilj ima mogućnost razvoja glazbenoga znanja učenika te prepoznavanje i poticanje učeničkog glazbenog potencijala. Budući da se glazbene aktivnosti međusobno isprepliću, učitelj koji nema određenu glazbenu podlogu, ne bi se trebao odlučiti za vođenje istih kako ne bi ugrozio raskoš znanja koja učenici mogu usvojiti.

5.1. Oblici izvannastavnih glazbenih aktivnosti

Razni su oblici izvannastavnih glazbenih aktivnosti koji se nude u školama: zorno pjevanje, vokalni sastavi, instrumentalno muziciranje, ples, folklor, glazba na računalu te glazbeno stvaralaštvo. Svaki je oblik od iznimne važnosti jer raznovrsnim sadržajima zadovoljava potrebe i želje učenika te omogućuje napredak u pogledu kulturnoga aspekta

društva. Navedenim se oblicima izvannastavnih glazbenih aktivnosti razvijaju sljedeće glazbene sposobnosti učenika (Šulentić Begić, 2012):

- osjećaj za intonaciju
- osjećaj za ritam
- osjećaj za izražajnost u dinamici
- osjećaj za izražajnost u tempu
- osjećaj za realizaciju glazbenih misli pokretom
- sposobnost uočavanja glazbenog oblika
- sposobnost memoriranja glazbenih cjelina
- sposobnost prepoznavanja melodije
- sposobnost skupnog muziciranja
- sposobnost razlikovanja visine tona
- sposobnost razlikovanja boje tona
- sposobnost razlikovanja intervala
- sposobnost transponiranja melodije
- sposobnost improviziranja glazbenih cjelina

5.1.1. Zborno pjevanje

Zborno pjevanje odnosi se na pjevanje u skupini. Stara Grčka riječ koros (xopós) tumačila je kao plesni prostor i pjevanje uz ples, ali i skupinu izvođača. Ta je skupina izvođača u ranokršćanskom razdoblju dobila važno mjesto u crkvi, a njezina se uloga protezala i drugim glazbeno-stilskim razdobljima. Obrazovanje pjevača temeljilo se na usvajanju glazbenih elemenata te stjecanju pravilnoga stava o glazbenim djelima. „Tijekom uvježbavanja repertoara težilo se stjecanju ljepote tona, logičnom fraziranju, oblikovanju izgovorene riječi, a isticala se važnost intenzivnog kontakta s publikom“ (Vidulin-Orbanić, 2013; str. 42). Uloga zbornoga pjevanja protezala se i u školskim prostorima gdje se glazba poučavala isključivo postupkom pjevanja. Cilj je bio postizanje čiste intonacije te suglasje ritma, melodije i harmonije.

Središnje mjesto za razvoj pjevanja danas je postala izvannastavna glazbena aktivnost *zborno pjevanje*. Kolika je važnost zbornoga pjevanja vidljivo je u činjenici da je zbor temeljna izvannastavna aktivnost i ogledalo rada svake škole. Brojni su razlozi uključivanja učenika u navedenu aktivnost: razvoj pjevačkoga umijeća, mogućnost i stjecanje rutine javnog nastupa, razvoj interesa i ljubavi prema zajedničkom muziciranju, međusobno druženje i putovanja.

Školski se zbor formira na početku nastavne godine. Svake godine, u izvannastavnu se aktivnost mogu uključiti novi učenici, a učenici koji su već pohađali navedenu aktivnost, mogu nastaviti svoj rad. Nerijetko se provode i audicije za nove članove kako bi se utvrdila skupina učenika koji pokazuju muzikalnu i pjevačku nadarenost. Utvrđuje se boja i opseg glasa svakoga učenika. Šulentić Begić (2010) navodi da su nemuzikalna djeca rijetka jer svako dijete ima razvijene glazbene sposobnosti u manjoj ili većoj mjeri. Temeljni pokazatelj muzikalnosti nije naročito intonacija već i sposobnost zapažanja i doživljavanja glazbe. Sukladno tome, muzikalnost odnosno glazbeni sluh ima više komponenata na temelju kojih se procjenjuje muzikalnost učenika. Te komponente su: osjećaj za ritam, intonaciju, izražajnost u dinamici, izražajnost u tempu, realizaciju glazbenih misli pokretom, glazbenu analizu, glazbenu dikciju, uočavanje ugođaja glazbe, sposobnost memoriranja glazbenih cjelina, sposobnost skupnoga muziciranja, sposobnost primjene pisanog znaka pri realizaciji glazbenih cjelina te sposobnost improviziranja glazbenih cjelina. Učitelj je taj koji mora nastojati razvijati glazbene sposobnosti svakog člana. Važno je poticati i one učenike kojima je glazbeni sluh manje razvijen jer se on s vremenom može poboljšati.

Pjevanje u zboru razvija glasovne sposobnosti učenika i podiže kvalitetu njihova umjetničkoga izražavanja.

„U radu s pjevačkim zborom pozornost treba posvetiti tehničkim i umjetničkim pravilima zbornog pjevanja, pravilnom disanju i pravilnoj postavi glasa, obratiti pozornost na dikciju, na pravilan i razumljiv izgovor teksta, zatim na ispravnost intonacije, odnosno čistog zvučanja melodijskih i harmonijskih intervala“ (Vidulin-Orbanić, 2013; str. 42).

Nakon audicije, učitelj oformljeni zbor upoznaje s temeljnim elementima vokalne tehnike i načinima interpretacije. Važno je da učitelj odabere kvalitetna glazbena djela, primjerena uzrastu učenika, pomoću kojih učenike može poučiti lijepome pjevanju, pravilnoj intonaciji, dikciji i akcentuaciji. Učitelj koji vodi ovu izvannastavnu glazbenu aktivnost treba biti detaljno upoznat s glazbenim djelima koje zadaje učenicima (kada je djelo nastalo, kako ga interpretirati i slično). Svako glazbeno djelo treba prezentirati u punome sjaju kako se ne bi umanjila njegova umjetnička vrijednost. Učenici koji pjevaju u školskome zboru svakako će imati priliku nastupati na brojnim priredbama čime se povećava samopouzdanje učenika i smanjuje strah od javnoga nastupa. Za razne priredbe potrebno je odrediti i razna glazbena djela primjerena pojedinom događaju (božićni program, uskršnji program, Valentinovo i drugo). Učitelju problem kod vođenja aktivnosti može zadavati motiviranost učenika na rad, nekompatibilnost glasova, odabir repertoara i učeničko nezadovoljstvo repertoarom, način interpretiranja skladbe

i slično. Na samom početku, glavni će problem biti nekompatibilnost glasova zbog promjene sastava zbora (neki su učenici završili slobodne aktivnosti u osnovnoj školi, a neki su se tek uključili u zborsko pjevanje). Izjednačavanje kompatibilnosti zvučanja zahtjeva puno vježbanja i truda kako učenika tako i učitelja. Učitelj je taj koji će odlučiti kako će se pjesma izvoditi s obzirom na broj glasova (jednoglasje, dvoglasje, troglasje) te s obzirom na pratnju (bez pratnje – á cappella, klavirska pratnja, matrica). Poželjno bi bilo da učenici isprobaju sve mogućnosti kako bi dobili što više iskustva.

U dječji školski zbor uključeno je od 30 do 80 učenika, ovisno o veličini škole, ali i o motiviranosti učenika. Prednost manjeg broja učenika jest veća razredna udobnost, mogućnost posvećivanja pozornosti svim učenicima ponaosob, lakše održavanje discipline te lakše pronalaženje prostora za vježbe. S druge pak strane, prednost velikoga zbora je zvuk koji zauzima velik prostor bez pretjeranoga forsiranja te uvijek ima dovoljno učenika za nastupanje.

Ako u zboru postoje velike oscilacije u dobi učenika (npr. učenici iz drugoga razreda i učenici iz sedmoga razreda) mogu se pojaviti brojni problemi zbog različitih vokalnih mogućnosti učenika, zrelosti, opsega i boje glasa. Također, više pažnje treba posvećivati i odabiru repertoara koji će biti prilagođen svim uzrastima. Iz navedenih se razloga u školi najčešće oformljuju dva zbora: zbor nižih razreda i zbor viših razreda. Zbor nižih razreda čine učenici razredne nastave, a zbor viših razreda učenici predmetne nastave. Takva podjela omogućava zaseban rad prilagođen uzrastu i mogućnostima učenika. Iako će repertoar zborova biti vidno drugačiji, na raznim se priredbama mali i veliki zbor nerijetko spajaju u izvedbi pojedinih skladbi (ovisno o prigodi i konceptu programa). Treba težiti tome da ga djeca koja pohađaju zbor u nižim razredima nastave pohađati i u višim razredima kako bi uspješno nadograđivali osnove pjevačke tehnike.

5.1.2. Vokalno muziciranje

Izvannastavna glazbena aktivnost *vokalno muziciranje* može se organizirati kao solističko (pojedinačno) ili kao komorno (skupno) muziciranje. Solističko muziciranje učeniku pruža mogućnost razvoja pjevačke vještine individualiziranim postupkom. Jedna od brojnih prednosti solističkoga muziciranja svakako je individualni napredak polaznika. Učenik ne mora brinuti o drugima i o njihovim mogućnostima budući da je ova aktivnost orijentirana na pojedinca. Pojedinaac napreduje individualnim tempom, u skladu s vlastitim mogućnostima i predznanjem.

Osim solističkog muziciranja, vokalno se može muzicirati i u manjim skupinama (komorni sastavi). Najčešće je riječ o klapama i drugim komornim sastavima čiji je cilj zajedničko muziciranje. Kako bi skupno muziciranje bilo uspješno, važno je razvijati točnu intonaciju kod svakog učenika. Kao i u zbornome pjevanju, i u ovoj aktivnosti vrijede određene pravila. „Osobita se pozornost posvećuje oblikovanju tona i razvoju vještine pjevanja te ispravnoj tehnici pjevanja i izražajnoj interpretaciji vokalnog djela“ (Vidulin-Orbanić, 2013; str. 44). Osim toga, važna je i dobra organizacija pjevačke probe te raznovrsnost sadržaja. Učenicima je važno usaditi pravilan način pjevanja. Pravilan način pjevanja ne uključuje samo proizvodnju zvuka glasnicama već i pravilno držanje, disanje, gipkost glasa, rezonancu i intonaciju. Pravilna impostacija glasa dugotrajan je i složen proces čiji je krajnji cilj stjecanje ispravne i zdrave vokalne tehnike. Razvoj treba pratiti kontinuirano vježbanje jer svaka nova skladba pruža novi izazov i doprinosi poboljšanju tehnike. Također, kontinuirana vježba doprinosi „vokalnoj kondiciji“ odnosno izdržljivosti.

5.1.3. *Instrumentalno muziciranje*

Kao i vokalno muziciranje, i instrumentalno se muziciranje može organizirati kao solističko (pojedinačno) ili kao komorno (skupno) muziciranje. U ranome formalnom obrazovanju kod mnogih se učenika javlja želja za učenjem sviranja određenog instrumenta, a najpogodnije mjesto za ostvarivanje te želje jesu izvannastavne aktivnosti. Cilj izvannastavne aktivnosti *instrumentalno muziciranje* jest usvajanje vještine sviranja jednostavnih skladbi i usvajanje najučinkovitijeg načina zajedničkog muziciranja. Prvo što učenici trebaju svladati jest notno pismo. Osim notnog pisma, učenici preko didaktičkih primjera utvrđuju ritamske vrijednosti te uvježbavaju sviranje pojedinih nota. Slijedi učenje jednostavnih skladbi iz prilagođene (umjetničke) literature, a kasnije i iz spektra popularne glazbe. Učitelj ima važnu ulogu jer na samom početku mora voditi učenike od takta do takta kako bi ih doveo do razine na kojoj će biti osposobljeni za samostalan rad. I tada je uloga učitelja presudna jer je učitelj taj koji asistira i provjerava točnost izvedbe te ispravlja ako je potrebno. Učenici prvo nauče svirati melodiju, a potom uče i akordičku pratnju. Svaka škola nudi personalizirani izbor instrumenata koje učenici mogu učiti svirati. Tako učenici u nekim školama mogu svirati gitaru, klavir, sintetizator zvuka, harmoniku i slično. Odluka učenika najčešće pada na glazbala s kojima su se već susreli ili glazbala koja su zastupljena u školi.

Osim solističkog muziciranja, učenici se mogu uključiti i u skupno muziciranje. Skupno muziciranje može se organizirati kao komorno muziciranje ili orkestar (tamburaški,

harmonikaški, puhački, mješoviti). Skupno muziciranje zahtjeva određeno predznanje i već usvojenu vještinu sviranja određenoga instrumenta. S obzirom na to, za ovu se izvannastavnu glazbenu aktivnost većinom odlučuju učenici koji polaze, ili su polazili, glazbenu školu u kojoj uče svirati pojedini instrument.

Rojko (2012) naglašava važnost rada u ansamblima. Smatra da su pjevački zborovi i orkestri prava mjesta za aktivno muziciranje učenika i to potvrđuje navodeći dva razloga: „Prvo, jer je jedino u ansamblima a ne u razredu moguće postići razinu muziciranja dostojnu predmeta i učenika, i, drugo, u ansamble će se učenici uključivati vlastitom voljom, bit će, dakle, intrinzično motivirani“ (Rojko, 2012; str. 137).

5.1.4. Ples/ritmika

Dva su značajna plesna pedagoga koja objašnjavaju važnost izvannastavne aktivnosti *ples*, a riječ je o Emilu Jacquesu Dalcrozeu i Rudolfu Labanu.

„Dalcroz je skrenuo pozornost na to da pokret pomaže razvijanju osjećaja za ritam te da pomoću pokreta djeca lakše i brže usvajaju glazbene pojmove, dok je Laban upozorio na važnost oslobađanja plesa od podčinjenosti i zavisnosti o glazbi, s tendencijom podizanja plesa na razinu samostalne umjetnosti“ (Vidulin-Orbanić, 2013; str. 46).

Dalcroz je vlastitu metodu glazbenoga odgoja pomoću pokreta nazvao *ritmikom*. Izvannastavne glazbene aktivnosti vezane uz pokret dijele se na aktivnosti ritmike te aktivnosti modernog i društvenog plesa. Temeljna karakteristika plesa jest muziciranje pokretima tijela. „Vježbanje pokreta utječe na razvoj motorike, postiže se svjesnost o tijelu, a potiče se i koncentracija učenika na glazbeni tijek, metar i ritam, melodiju, dinamiku i tempo“ (Vidulin-Orbanić, 2013; str. 46). Moderni se plesovi vežu uz pjevanje i to najčešće popularnih pjesama zabavna karaktera. Učenici takve pjesme vrlo lako pamte, a na temelju ritma, melodije i teksta pjesme čine razne pokrete. Takvim slijedom pokreta nastaju plesne sekvence koje se kasnije usavršavaju i razrađuju do u detalje (s obzirom na ritam i estetiku). U ovoj izvannastavnoj aktivnosti glazba i ples postaju skladna, sadržajna i jedinstvena forma primjerena dobi učenika i njegovim tjelesnim mogućnostima. U plesu se mogu razlikovati solistički i skupni pokreti. Najveći udio čine skupni pokreti, no postoji mogućnost, zbog potreba koreografije, uvođenja solističkih pokreta ili pokreta u parovima. Ples može biti popraćen zborskim pjevanjem čime je odmah jasno vidljiva međusobna korelacija izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Učenici tako postaju svjesni svoje odgovornosti i važnosti pravilne izvedbe. Samim time, učenicima nije problem naučiti određena plesna pravila kojima će kasnije nadodati svoju kreativnost i slobodu.

Osim modernih plesova učenici plešu i društvene plesove (polka, valcer, rock and roll i dr.). Društveni su plesovi nešto kompliciraniji jer zahtijevaju usvajanje točno određenih pokreta i koraka budući da svaki ples karakterizira određeni ritam, tempo i glazbeni metar prema kojima se osmišljava odgovarajuća koreografija. Izvannastavna glazbena aktivnost *ples* uvelike pomaže u razvoju kompleksne motoričke aktivnosti, koordinacije pokreta.

5.1.5. Folklor

Izvannastavna aktivnost *folklor* predstavlja važan dio tradicijskoga bogatstva jednoga naroda. Uključuje tradicionalne običaje svakoga naroda (književnost, ručne radove, kiparstvo, graditeljstvo te glazbu).

Narodna glazba potječe iz naroda, a prenosi se usmenim putem. Pratila je razna povijesna događanja. Ljudi su narodnom glazbom nastojali prikazivati vlastite živote te ono što ih je ispunjavalo. Tako su nastali i folklorno-umjetnički ansambli koji su narodnim pjesmama i plesovima dali notu suvremenoga doba. U Hrvatskoj je najpoznatiji profesionalni ansambl folklornih plesova Lado.

Narodna pjesma kroz tekst, ritam i melodiju iznosi bitne odrednice glazbe pojedinog naroda. U Hrvatskoj postoji širok repertoar stilova pjesama i plesova što je pokazatelj prisutnosti i kombinacije različitih kultura. Svaka generacija donosi nešto novo pa se tako i folklor postepeno nadopunjava brojnim značajkama.

„Pjevanjem karakterističnih napjeva (na tanko i debelo, rozganje, klapsko pjevanje), sviranjem autohtonih glazbala (roženica, tamburica, violina, harmonika, lijerica) te plesanjem narodnih plesova (balun, lindo, drmeš, polka) upoznaju se glazbene značajke folkloru Istre i Kvarnera, Dalmacije i dalmatinskih otoka, Slavonije i Baranje, Podravine i Posavine, Hrvatskog zagorja i Međimurja, Banovine i Like“ (Vidulin-Orbanić, 2013; str. 45).

Učenici značajke folkloru mogu vidjeti na raznim smotrama. Smotre folkloru mjesta su koja prikazuju razne običaje iz prošlosti vezane uz život, pjevanje, sviranje, odjeću, zanimanja i slično. Također, smotre omogućuju učenicima da vide i čuju sviranje raznih narodnih glazbala, koreografije plesova, načine pjevanja te narodne nošnje koje su vjerni prikaz narodne kulture pojedinoga područja. Najpoznatija smotra folkloru održava se u Zagrebu od 1966. godine pod nazivom *Međunarodna smotra folkloru*. Osim nje, učenici mogu posjetiti razne smotre diljem Hrvatske i na taj način uvidjeti prožimanje različitih kultura unutar Hrvatske.

Najbolji način upoznavanja folkloru jest sudjelovanje u izvođenju tradicijske glazbe bilo pjevanjem, bilo sviranjem i /ili plesanjem. Kako bi učitelj mogao voditi ovu izvannastavnu glazbenu aktivnost, mora poznavati značajke pojedinoga folklornoga područja (način plesanja, instrumentalnoga muziciranja te pjevanje). Budući da su sadržaji folklornog izražaja kompleksni, učitelji trebaju kontinuirano vježbati s učenicima pjevanje (vokalno muziciranje), sviranje tradicijskih instrumenata te plesanje. Prije toga, važno je objasniti učenicima karakteristike određenoga folklornoga izričaja (kako su nastali pojedini plesovi, tko ih je izvodio, tko je zapisivao i izvodio narodne pjesme). Naposljetku će sve što će poučavati i demonstrirati. Potom slijedi konkretizacija od strane učenika. Učenike se najčešće dijeli u dvije skupine. Prvu skupinu čine svirači, a drugu skupinu pjevači i plesači. Nakon što učitelj demonstrira pjesmu, pjevači ju usvajaju (podjela po glasovima). Kada je pjesma u potpunosti usvojena, osmišljava se koreografija. Dok plesači uče svoj dio, svirači uče svirati pjesmu. Zatim se sve objedinjava i zajednički uvježbava.

Osim aktivnoga sudjelovanja u nastavnim glazbenim postupcima (pjevanje, sviranje, plesanje) ova izvannastavna aktivnost nudi i mogućnost upoznavanja karakteristika pojedinih pjesama (vrijeme, uvjeti i cilj nastajanja pjesme, analiza strukture pjesme).

5.1.6. Glazba na računalu

Glazba na računalu relativno je nova izvannastavna glazbena aktivnost koja uključuje primjenu digitalne tehnologije.

U okviru navedene aktivnosti učenike se obogaćuje znanjima vezanima za digitalni svijet (hardver, softver) te ih se osposobljava za rad s određenim glazbenim programima. Glavni cilj jest učenicima prenijeti znanje i vještine potrebne za obradu zvučnih datoteka. Učenike se upoznaje s mogućnošću pronalaženja raznih notnih zapisa na internetu te njihovo preuzimanje. Osim toga, učenici uče kako izraditi matricu (glazbene podloge) te stvoriti omot za bilo koji CD. Takvi sadržaji uvelike utječu na učenikovu motivaciju, koncentraciju i pozornost te usmjeravaju njegovu aktivnost i omogućuju samostalnost u izradi zadataka.

Postoje razni glazbeni programi, a učenici upoznaju *Final* i *Sibelius*, programe za zapisivanje nota, *Audition* (program za audio obradu tonskog materijala), *Karafun* (program za izradu karaoka). Glazbeni program *Finale* učenicima omogućuje izradu vlastitih skladbi na računalu, pisanje nota u notno crtovlje, unošenje oznaka za dinamiku te artikulacijskih oznaka, pisanje određenog teksta ispod nota, označavanje prstometa (ako je potrebno), a naposljetku taj notni

zapis mogu i ispisati. Učenici stvaraju svoje radove, prve skladateljske pokušaje te ostvaruju pjevačke/instrumentalne nastupe.

„Od glazbenih se pojmova pomoću računalne tehnologije mogu upoznati sljedeći: takt, ključevi, mjere, tonaliteti, notno pismo, ritamske figure, alteracije, artikulacijske oznake, mogu se izvoditi i zapisivati ritamski i melodijski diktati, izrađuje se prva partitura, može se preslušati skladateljski uradak i slušno prepoznati zvuk glazbala“ (Vidulin-Orbanić, 2013; str. 47).

Od ostalih programa, učenici koriste *Musition-Sampler* koji pomaže kod prepoznavanju mjera, zapisivanja i prepoznavanja nota u crtovljima (s obzirom na različite ključeve), usvajanja oznaka za dinamiku, tonskih ljestvica, prepoznavanja instrumenata prema zvukovima, pisanja predznaka te učenja određenih položaja (hvatova) na gitari.

S obzirom na različite mogućnosti svakoga učenika, ova se izvannastavna glazbena aktivnost prilagođava svakome učeniku te se organizira sukladno individualnim mogućnostima učenika.

5.1.7. Glazbeno stvaralaštvo

Kako će dijete doživjeti glazbu ovisi isključivo o njegovim predispozicijama te o okolini u kojoj živi. Dijete već u drugoj, trećoj godini života, pjevušenjem, plesanjem i glumom, crtanjem i maštanjem popraćenima zvukovima i pokretima, manifestira svoje prve glazbene improvizacije. Oko pete su godine djeca već ovladala tehnikom pjevanja, plesovima i pokretima čime to razdoblje postaje temelj za razvoj stvaralačke ekspresije.

U djetetovu pjevanju i sviranju vidljivi su glazbeni motivi koji ukazuju na razvijenost percepcije zvukova. U prvim se dječjim radovima ne vrednuje kvaliteta već učenikov trud i samostalnost u improvizaciji. Zatim slijedi konkretan razvoj djetetovih vještina pri čemu učitelj, kao voditelj aktivnosti, ima ulogu stalnog motiviranja i poticanja učenika na stvaranje vlastitih originalnih uradaka.

Učenici, stečenim glazbenim iskustvom, postaju sve samostalniji u kombiniranju melodija i pokreta pri čemu stvaraju originalna djela. Budući da su učenici izloženi brojnim skladbama, njihovi uradci ponekad znaju biti i izmijenjena verzija već neke poznate skladbe u kojoj je promijenjena melodija ili tekst. No, što je učeničko glazbeno iskustvo veće, to će i njihovi uradci biti originalniji. Svoju kreativnost i stvaralaštvo ostvaruju pjevanjem, slušanjem glazbe te sviranjem. Učitelj bi trebao poučiti učenike o glazbenim sastavnicama preko analiziranja glazbenih djela jer su glazbene sastavnice važna komponenta za stvaranje učeničkih uradaka. Osim toga, bilo bi poželjno i omogućiti učenicima korištenje glazbalima koja škola posjeduje

kako bi mogli istražiti zvučne potencijale pojedinoga instrumenta i postepeno započeti s muziciranjem na najjednostavnijim primjerima.

„Početno dječje glazbeno stvaralaštvo obuhvaća *igru zvukovima, sastavljanje i ritmiziranje teksta, sviranje, dodavanje ritamske pratnje pjesmama, melodijske improvizacije i pokret/ples*, koje dijete samostalno osmišljava te provodi nesputano i slobodno“ (Vidulin-Orbanić, 2013; str. 48).

Igra zvukovima ostvaruje se oponašanjem ili onomatopejskim ostvarivanjem raznih zvukova. Sve što učenici čuju u okolini potiče ih na izražavanje zvukovima. Učenici zvukove mogu izražavati glasovima ili instrumentima. Što je učenik stariji, njegovo je iskustvo veće te samim time i obogaćuje svoje uratke.

Sastavljanje i ritmiziranje teksta odnosi se na stvaranje novih riječi, rečenica, tekstova. U ovoj igri učenici mogu primijeniti stečena znanja o samoglasnicima i suglasnicima, slogovima i riječima te pomoću navedenoga osmišljavati neke veće cjeline kao što su brojalice ili mogu nadograđivati postojeće tekstove.

Sviranje je moguće provoditi uz istodobno izgovaranje slogova odnosno riječi, ili bez izgovaranja teksta. Učenici pomoću imena gradova, ljudi, cvijeća, životinja, kratkih uzrečica i poklika, govorni ritam prenose na svoje instrumente i na taj način oblikuju ritamske figure. Na početku se oblici sviranja usvajaju preko ritamske jeke i ritamskog razgovora. Ritamska jeka ostvaruje se na način da jedan učenik odsvira ritamsku figuru, a drugi učenik je ponavlja, kao jeku. S druge strane, ritamski se razgovor ostvaruje tako da jedan učenik postavlja pitanje kroz određeni ritam, a drugi učenik odgovara na pitanje dajući odgovor vlastitim ritmom.

Dodavanje ritamske pratnje pjesmama još je jedna od mogućnosti poticanja glazbenoga stvaralaštva. Učenici dobivaju ritamski instrumentarij kojim će izvoditi ritam pjesme. Ritamski se instrumentarij najčešće sastoji od zvečaka, praporaca, štapića, triangala, činela, tamburina te malog i velikog bubnja. Osim navedenoga, učenici ritam pjesme mogu označavati i pomoću sintetizatora zvuka na način da jedna skupina svira jedan ton, sljedeća neki drugi ton i tako dalje. Za izvođenje metra najčešće se upotrebljavaju bubanj i triangl. Na taj se način oblikuju ritamske, melodijske i harmonijske cjeline. Sviranje ritma može se koristiti kao uvodni dio pjesme, solo ulomak, završni dio pjesme ili kao pratnja tijekom cijele pjesme.

Melodijske improvizacije odnose se na osmišljavanje melodija glasovima i/ili instrumentima. Na početku ove igre, većina učeničkih improvizacija bit će slična originalu, no što će učenici više vježbati, njihove će improvizacije biti originalnije. Budući da je melodijske

improvizacije nemoguće točno ponoviti, učitelj treba imati dovoljno znanja da ono što čuje odmah i zapiše ili da pjevanje/sviranje snimi pomoću uređaja.

Glazbeno je stvaralaštvo moguće poticati samostalnim skladanjem (brojalica, pjesama) te stvaranjem pokreta i koreografija na određene glazbene obrasce. Važno je pratiti učenikov razvoj te ga poticati na što kvalitetniju izvedbu do koje će doći uz mnogo truda i vježbe. Kako bi glazbeno stvaralaštvo učenika doseglo pun potencijal, učeničko stvaralaštvo treba poticati od najranije dobi i razvijati tijekom cijeloga obrazovanja.

6. ISTRAŽIVANJE

6.1. *Problem i ciljevi istraživanja*

Problem istraživanja jest zastupljenost izvannastavnih glazbenih aktivnosti na područjima Krapinsko-zagorske županije i Grada Zagreba, učeničke preferencije u izboru istih s obzirom na rod i dob te učiteljske preferencije za organiziranje i vođenje izvannastavnih glazbenih aktivnosti.

Ciljevi istraživanja:

- utvrđivanje vrste i broja (kvantitete) izvannastavnih glazbenih aktivnosti u primarnome obrazovanju s obzirom na ostale izvannastavne aktivnosti te smještaj škole (grad/naselje)
- utvrđivanje udjela učenika koji pohađaju izvannastavnu glazbenu aktivnost unutar ukupnog broja učenika koji pohađaju neku vrstu izvannastavne aktivnosti
- utvrđivanje postotka izvannastavnih glazbenih aktivnosti koje provodi učitelj/učiteljica razredne/predmetne nastave
- utvrđivanje vrsta izvannastavnih glazbenih aktivnosti u koje su učenici najviše uključeni
- utvrđivanje vrste i broja (kvantitete) izvannastavnih glazbenih aktivnosti koje se provode u razrednoj nastavi s obzirom na vrste i broj izvannastavnih glazbenih aktivnosti koje se provode u predmetnoj nastavi
- utvrđivanje izabrane vrste izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na rodnu pripadnost i raspon godina učenika

6.2. *Istraživačka pitanja i hipoteze*

Istraživačka pitanja:

1. Postoji li statistički značajna razlika u postotku zastupljenosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti u odnosu na ukupan broj ponuđenih izvannastavnih aktivnosti u pojedinoj školi?
2. Postoji li statistički značajna razlika u broju izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školama u Gradu Zagrebu u odnosu na broj izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školama u Krapinsko-zagorskoj županiji.
3. Postoji li statistički značajna razlika s obzirom na voditelja izvannastavne glazbene aktivnosti?

4. Postoji li statistički značajna razlika u zastupljenosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti između razredne i predmetne nastave?
5. Postoji li statistički značajna razlika u rodnoj zastupljenosti učenika koji pohađaju izvannastavne glazbene aktivnosti?
6. Postoji li statistički značajna razlika s obzirom na raspon godina učenika koji pohađaju izvannastavne glazbene aktivnosti?

Hipoteze:

- H₁ Ne postoji statistički značajna razlika u postotku zastupljenosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti u odnosu na ukupan broj ponuđenih izvannastavnih aktivnosti u pojedinoj školi.
- H₂ Ne postoji statistički značajna razlika u broju izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školama u Gradu Zagrebu u odnosu na broj izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školama u Krapinsko-zagorskoj županiji.
- H₃ Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na voditelja izvannastavne glazbene aktivnosti.
- H₄ Ne postoji statistički značajna razlika u zastupljenosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti između razredne i predmetne nastave.
- H₅ Ne postoji statistički značajna razlika u rodnoj zastupljenosti učenika koji pohađaju izvannastavne glazbene aktivnosti.
- H₆ Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na raspon godina učenika koji pohađaju izvannastavne glazbene aktivnosti.

6.3. *Uzorak ispitanika*

U istraživanju je sudjelovalo 30 redovnih osnovnih škola od kojih je 15 iz Grada Zagreba i 15 iz Krapinsko-zagorske županije.

6.4. *Instrumenti prikupljanja podataka*

Za istraživanje je korišten obrazac u obliku tablice (Prilog 1) koji su ispunjavali djelatnici škola (ravnatelji, stručna služba ili učitelji – voditelji izvannastavnih glazbenih aktivnosti). Obrazac je bio podijeljen u dva dijela. Prvi dio odnosio se na opće podatke o školi (naziv škole, sjedište škole, broj učenika u školi, broj izvannastavnih aktivnosti koje se provode u školi).

Drugi dio odnosio se na podatke o izvannastavnim glazbenim aktivnostima (koje se izvannastavne glazbene aktivnosti provode u školi, tko ih provodi (učitelj/učiteljica razredne/predmetne nastave, razredi u kojima se provodi aktivnost, broj učenika koji pohađaju izvannastavnu glazbenu aktivnost, broj učenika s obzirom na rodnu pripadnost te broj učenika s obzirom na dob).

6.5. Postupci i metode rada

Nakon završetka istraživanja, prikupljeni podaci obrađeni su u programskom paketu IBM SPSS Statistic 23.0. (SPSS, Chicago, IL, SAD). Povrh prikazivanja deskriptivnih podataka, koristili su se statistički postupci (t-test, hi-kvadrat test) koji pripadaju području inferencijalne statistike kako bi se ponudio odgovor na postavljene hipoteze.

6.6. Rezultati i rasprava

Tablica 1. Razlike u ukupnom broju učenika, broju izvannastavnih aktivnosti i broju izvannastavnih glazbenih aktivnosti između škola u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji

Varijabla	Županija	N	M	SD	t
Broj učenika u školi	Grad	15	536,40	188,63	4,91***
	Zagreb				
	KZZ	15	268,00	95,92	
Broj izvannastavnih aktivnosti	Grad	15	35,47	16,00	3,15**
	Zagreb				
	KZZ	15	21,47	6,37	
Broj izvannastavnih glazbenih aktivnosti	Grad	15	2,33	1,35	-0,56
	Zagreb				
	KZZ	15	2,60	1,24	

Napomena: *** $p < 0,001$; ** $p < 0,01$

U tablici 1. prikazane su razlike u ukupnom broju učenika, broju izvannastavnih aktivnosti i broju izvannastavnih glazbenih aktivnosti između škola u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji. Može se primijetiti kako škole u Gradu Zagrebu ($M = 536,40$, $SD = 95,92$) imaju statistički značajno veći broj učenika s obzirom na škole u Krapinsko-zagorskoj županiji ($M = 268,00$, $SD = 95,92$). Nadalje, škole u Gradu Zagrebu ($M = 35,47$, $SD = 16,00$) nude više izvannastavnih aktivnosti s obzirom na škole u Krapinsko-zagorskoj županiji ($M = 21,47$, $SD = 6,37$). Kada se uspoređuje broj izvannastavnih glazbenih aktivnosti, nema statistički značajne razlike između škola u Gradu Zagrebu ($M = 2,33$, $SD = 1,35$) i škola u Krapinsko-zagorskoj

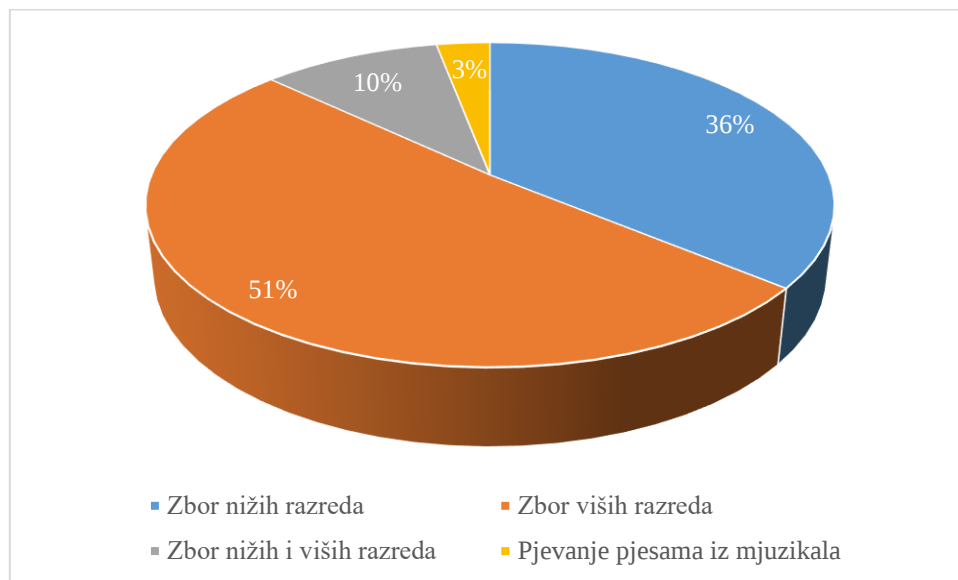
županiji ($M = 2,60$, $SD = 1,24$). Vidljivo je kako i u Gradu Zagrebu i u Krapinsko-zagorskoj županiji škole nude značajno više drugih vrsta izvannastavnih aktivnosti u odnosu na glazbene aktivnosti. Prema dobivenim rezultatima prva hipoteza istraživanja („*Ne postoji statistički značajna razlika u postotku zastupljenosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti u odnosu na ukupan broj ponuđenih izvannastavnih aktivnosti u pojedinoj školi.*“) nije potvrđena, dok je druga hipoteza potvrđena („*Ne postoji statistički značajna razlika u broju izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školama u Gradu Zagrebu u odnosu na broj izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školama u Krapinsko-zagorskoj županiji.*“).

Tablica 2. Prikaz frekvencija izvannastavnih glazbenih aktivnosti u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji

Glazbena aktivnost	Grad Zagreb – N (%)	KZZ – N (%)	Ukupno – N (%)
Folklor	1 (6,67%)	4 (26,67%)	5 (16,7%)
Glazbena slušaonica	1 (6,67%)	0 (0,0%)	1 (3,33%)
Glazbeno stvaralaštvo	1 (6,67%)	0 (0,0%)	1 (3,33%)
Instrumentalni sastavi	5 (33,33%)	5 (33,33%)	10 (33,33%)
Pjevački zbor	12 (80,0%)	15 (100,0%)	27 (90,00%)
Ples/ritmika	4 (26,67%)	4 (26,67%)	8 (26,67%)
Sviranje (klavir)	1 (6,67%)	0 (0,0%)	1 (3,33%)
Vokalna skupina	0 (0,0%)	1 (6,67%)	1 (3,33%)
Zvuk i pokret	2 (13,33%)	1 (6,67%)	3 (10,00%)

U tablici 2. prikazane su frekvencije izvannastavnih glazbenih aktivnosti u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji. Ukupno je 9 izvannastavnih glazbenih aktivnosti koje se organiziraju u školama u kojima je provedeno istraživanje s time da se izvannastavne glazbene aktivnosti *Pjevački zbor* i *Instrumentalni sastavi* dijele na potkategorije koje će biti prikazane u nastavku rada. Može se primijetiti kako su najzastupljenije izvannastavne glazbene aktivnosti u obje županije *Pjevački zbor* (90%), *Instrumentalni sastavi* (33,33%) i *Ples/ritmika* (26,67%). Vidljivo je da je u školama Krapinsko-zagorske županije izvannastavna aktivnost *Folklor* zastupljenija negoli u školama Grada Zagreba (Grad Zagreb – 6,67%, Krapinsko-zagorska županija – 26,67%). Po jedna škola iz Grada Zagreba provodi izvannastavne glazbene aktivnosti *Glazbena slušaonica* i *Glazbeno stvaralaštvo*, dok u školama Krapinsko-zagorske županije navedenih aktivnosti nema. Jedna škola u Gradu Zagrebu provodi izvannastavnu glazbenu aktivnost *Sviranje (klavir)*, a jedna škola u Krapinsko-zagorskoj županiji izvannastavnu glazbenu aktivnost *Vokalna skupina*. Osim navedenih aktivnosti, i u Gradu

Zagrebu (2) i u Krapinsko – zagorskoj županiji (1) prisutna je izvannastavna glazbena aktivnost *Zvuk i pokret*.

Grafikon 1. Raspodjela vrsta pjevačkih zborova u školama u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji

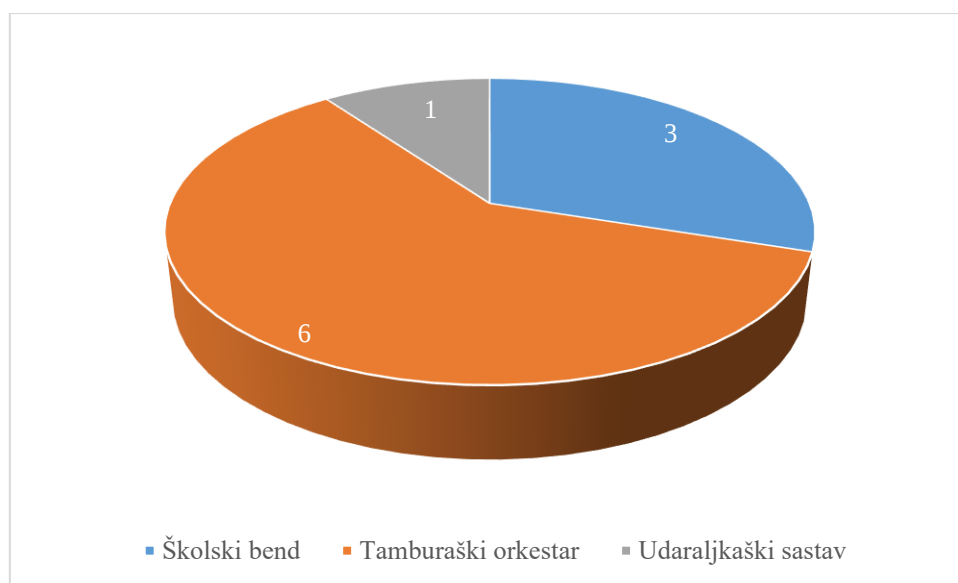
Grafikon 1. prikazuje raspodjelu vrsta pjevačkih zborova u školama u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji. U školama u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji ukupno se izvodi 39 aktivnosti koje pripadaju u kategoriju *Pjevačkog zbora*, od kojih njih 20 čini *Zbor viših razreda* (51%), 14 *Zbor nižih razreda* (36%), 4 *Zbor nižih i viših razreda* (10%) i 1 *Pjevanje pjesama iz mjuzikala* (3%).

Tablica 3. Prikaz raspodjele vrsta pjevačkih zborova u školama po županijama

Vrsta zbora	Grad Zagreb – N (%)	KZZ – N (%)
Zbor viših razreda	8 (53,3%)	12 (80,0%)
Zbor nižih razreda	8 (53,3%)	9 (40,0%)
Zbor nižih i viših razreda	2 (13,3%)	2 (13,3%)
Pjevanje pjesama iz mjuzikala	1 (16,7%)	0 (0,0%)

Tablica 3. prikazuje razlike u zastupljenosti pojedine vrste pjevačkoga zbora između škola u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji. Može se primijetiti da su vrste pjevačkoga zbora u velikoj mjeri zastupljene i u Gradu Zagrebu i u Krapinsko-zagorskoj županiji, no u

nešto većem postotku zastupljene su u Krapinsko-zagorskoj županiji (s obzirom na odabrani uzorak istraživanja). U Gradu Zagrebu *Zbor viših razreda* i *Zbor nižih razreda* jednako su zastupljeni (8), dok je u Krapinsko-zagorskoj županiji više zastupljen *Zbor viših razreda* (12) s obzirom na *Zbor nižih razreda* (9). U obje se županije, u manjoj mjeri, provodi *Zbor nižih i viših razreda* zajedno, odnosno kao jedna izvannastavna glazbena aktivnost (2 u Gradu Zagrebu i 2 u Krapinsko-zagorskoj županiji). Izvannastavna glazbena aktivnost *Pjevanje pjesama iz mjuzikala* provodi se u samo jednoj školi u Gradu Zagrebu.

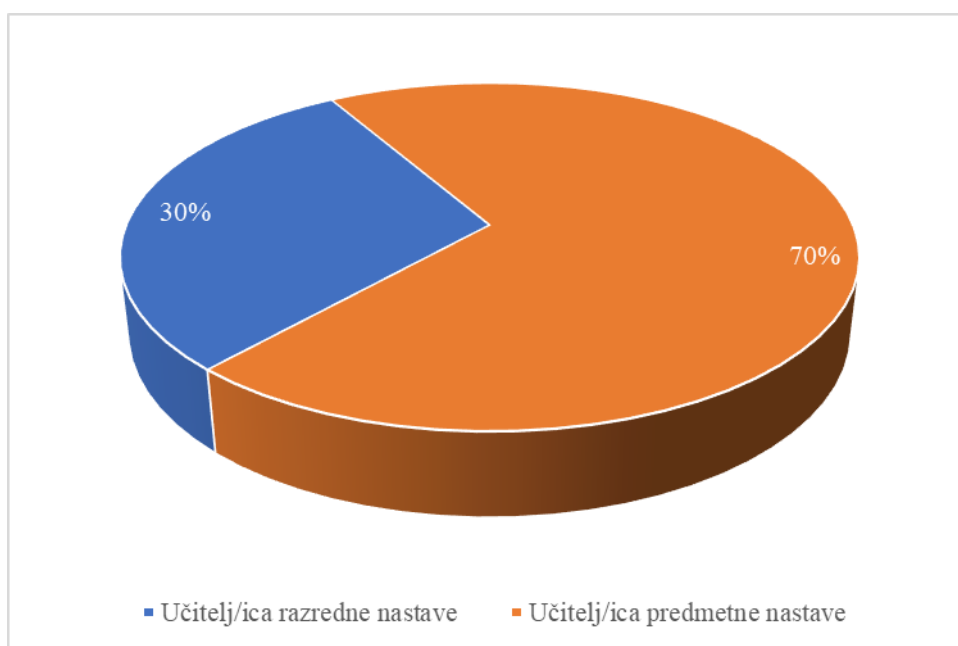
Grafikon 2. *Raspodjela instrumentalnih sastava u školama u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji*

Grafikon 2. prikazuje raspodjelu instrumentalnih sastava na potkategorije u školama u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji. U školama u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji ukupno se izvodi 10 aktivnosti koje pripadaju kategoriji *Instrumentalnog sastava*, od kojih njih 6 otpada na *Tamburaški orkestar*, 3 na *Školski bend* i 1 na *Udaraljkaški sastav*.

Tablica 4. *Prikaz raspodjele instrumentalnih sastava u školama po županijama*

Vrsta sastava	Grad Zagreb – N	KŽŽ – N
Tamburaški orkestar	2	4
Školski bend	3	0
Udaraljkaški sastav	0	1

Tablica 4. prikazuje razlike u zastupljenosti podvrsta instrumentalnih sastava u školama u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji. Iz tablice je vidljivo da su u Krapinsko-zagorskoj županiji prisutni instrumentalni sastavi *Tamburaški orkestar* (4) i *Udaraljkaški sastav* (1), a u Gradu Zagrebu *Tamburaški orkestar* (2) i *Školski bend* (3). Može se zaključiti da u Krapinsko-zagorskoj županiji dominira *Tamburaški orkestar*, a u Gradu Zagrebu *Školski bend*.

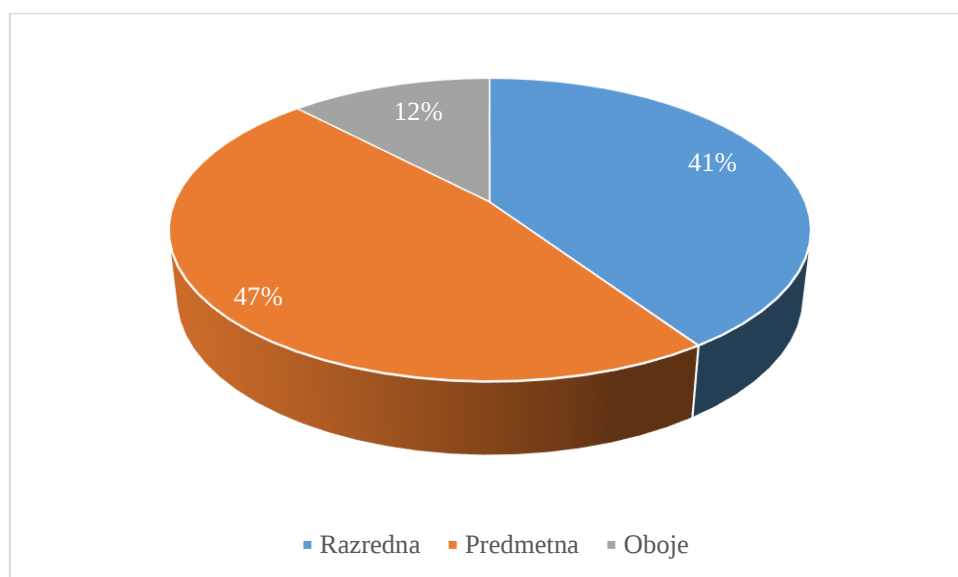
Grafikon 3. *Raspodjela voditelja izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školama u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji*

Grafikon 3. prikazuje profil voditelja izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školama u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji. Učitelji/ice razredne nastave voditelji su 22 (30%) aktivnosti, dok učitelji/ice predmetne nastave vode 52 (70%) aktivnosti. Hi-kvadrat testom utvrđeno je kako su učitelji/ce predmetne nastave statistički značajno češće voditelji izvannastavnih glazbenih aktivnosti u usporedbi s učiteljima/cama razredne nastave ($\chi^2=6,62$, $df=1$, $p<0,01$). Ovime je odbačena 3. hipoteza istraživanja („*Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom voditelja izvannastavne glazbene aktivnosti.*“).

Tablica 5. Prikaz raspodjele voditelja izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školama po županijama

Voditelj	Grad Zagreb – N (%)	KZZ – N (%)	Ukupno – N (%)
Učitelj razredne nastave	1 (2,9%)	0 (0,0%)	1 (1,4%)
Učiteljica razredne nastave	12 (34,3%)	9 (23,1%)	21 (28,4%)
Učitelj predmetne nastave	9 (25,7%)	7 (17,9%)	16 (21,6%)
Učiteljica predmetne nastave	13 (37,1%)	23 (59,0%)	36 (48,6%)

Tablica 5. prikazuje detaljniju analizu voditelja izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Iz tablice je vidljivo da u obje županije najveći dio izvannastavnih glazbenih aktivnosti vode učiteljice, i to učiteljice predmetne nastave (ukupno 48,6% od čega u Gradu Zagrebu 37,1%, a u Krapinsko-zagorskoj županiji – 59%). Slijede učiteljice razredne nastave s 28,4% (Grad Zagreb – 34,3%, Krapinsko-zagorska županija – 23,1%). Treći po redu su učitelji predmetne nastave s 21,6% (Grad Zagreb – 25,7%, Krapinsko-zagorska županija – 17,9%), a posljednje mjesto pripada učiteljima razredne nastave sa samo 1,4% s obzirom na to da u Gradu Zagrebu samo jedan učitelj razredne nastave (2,9%) vodi izvannastavnu glazbenu aktivnost, a u Krapinsko-zagorskoj županiji niti jedan.

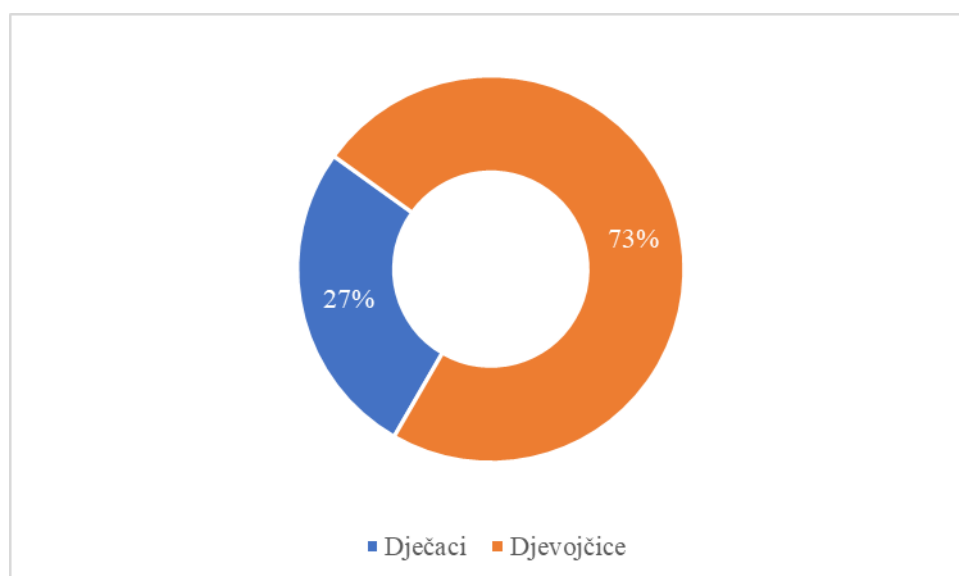
Grafikon 4. Raspodjela broja izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na razrednu i predmetnu nastavu u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji

Grafikon 4. prikazuje raspodjelu broja izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na razrednu i predmetnu nastavu u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji. Od ukupno 74 glazbenih aktivnosti, njih 30 (41%) se održava u razrednoj nastavi, 35 u predmetnoj (47%), dok se 9 glazbenih aktivnosti (12%) održava u razrednoj i predmetnoj nastavi. Hi-kvadrat testom utvrđeno je kako nema statistički značajne razlike u broju ponuđenih izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na vrstu nastave ($\chi^2=2,55$, $df=1$, $p>0,05$). Ovime je potvrđena 4. hipoteza istraživanja („*Ne postoji statistički značajna razlika u zastupljenosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti između razredne i predmetne nastave.*“). Detaljniji prikaz raspodjele broja ponuđenih izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na razrednu i predmetnu nastavu po županijama vidljiv je u *Tablici 6*.

Tablica 6. *Prikaz raspodjele održavanja izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na razrednu i predmetnu nastavu po županijama*

Vrsta nastave	Grad Zagreb – N (%)	KZŽ – N (%)
Razredna	15 (42,9%)	15 (38,5%)
Predmetna	15 (42,9%)	20 (51,3%)
Oboje	5 (14,3%)	4 (10,3%)

Iz *tablice 6.* vidljivo je da nema statistički značajne razlike u broju ponuđenih izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na razrednu i predmetnu nastavu niti u jednoj županiji.

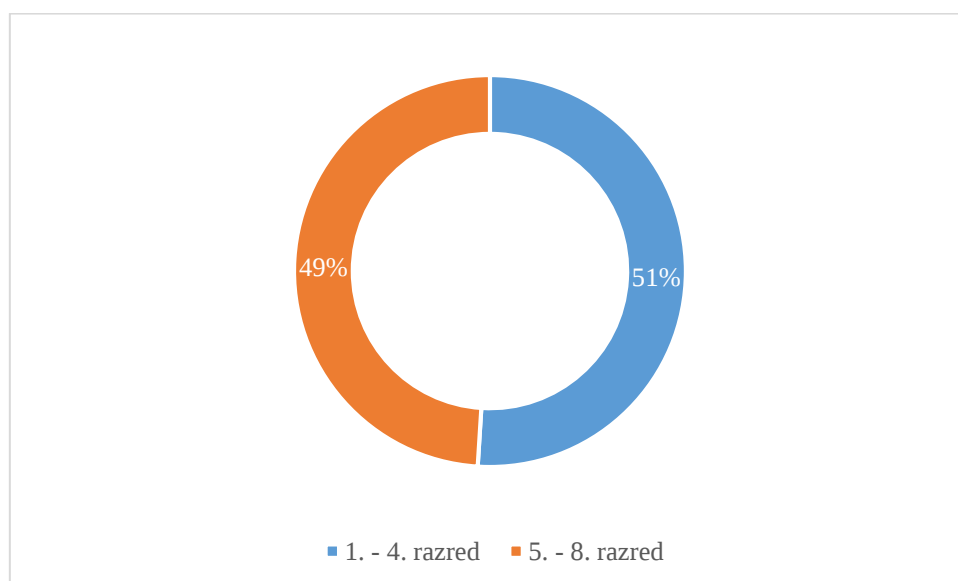
Grafikon 5. *Rodna raspodjela učenika polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji*

Grafikon 5. prikazuje rodnu raspodjelu učenika polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji. Od ukupno 1583 polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti, njih 421 su dječaci (27%), a 1162 (73%) su djevojčice. Hi-kvadrat testom utvrđeno je kako su djevojčice statistički značajno češće polaznici izvannastavnih glazbenih aktivnosti u usporedbi s dječacima ($\chi^2=274,11$, $df=1$, $p<0,001$). Ovime je odbačena 5. hipoteza istraživanja („Ne postoji statistički značajna razlika u rodnoj zastupljenosti učenika koji pohađaju izvannastavne glazbene aktivnosti.“). Detaljniji prikaz rodne raspodjele učenika polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti po županijama vidljiv je u Tablici 7.

Tablica 7. Prikaz spolne raspodjele učenika polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti po županijama

Spol	Grad Zagreb – N (%)	KZZ – N (%)
Dječaci	211 (25,4%)	210 (27,9%)
Djevojčice	620 (74,6%)	542 (72,1%)

Tablica 7. jasno prikazuje da i u Gradu Zagrebu i u Krapinsko-zagorskoj županiji na izvannastavnim glazbenim aktivnostima prevladavaju djevojčice, odnosno veći je postotak djevojčica koje pohađaju pojedinu izvannastavnu glazbenu aktivnost s obzirom na dječake.

Grafikon 6. Raspodjela polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na raspon godina u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji

Grafikon 6. prikazuje raspodjelu polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na raspon godina u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji. Vidljivo je kako od 1580 polaznika izvannastavnih aktivnosti, njih 811 (51%) polazi razred između 1. i 4., dok se njih 769 (49%) nalazi između 5. i 8. razreda. Hi kvadrat testom utvrđeno je kako nema statistički značajne razlike između mlađih (1. – 4. razred) i starijih (5. – 8. razred) učenika u učestalosti polaganja izvannastavnih glazbenih aktivnosti ($\chi^2=0,631$, $df=1$, $p>0,05$). Time je potvrđena 6. hipoteza istraživanja („Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na raspon godina učenika koji pohađaju izvannastavne glazbene aktivnosti.“).

Tablica 8. Prikaz raspodjele polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na raspon godina u školama po županijama

Dob	Grad Zagreb – N (%)	KŽŽ – N (%)
1. - 4. razred	466 (56,0%)	345 (46,1%)
5. - 8. razred	366 (44,0%)	403 (53,9%)

Tablica 8. jasno prikazuje da ni u jednoj od navedenih županija ne postoji značajna razlika s obzirom na raspon godina učenika koji pohađaju izvannastavnu glazbenu aktivnost, no vidljivo je da u Gradu Zagrebu učenici razredne nastave u nešto većoj mjeri polaze izvannastavne glazbene aktivnosti s obzirom na učenike predmetne nastave, dok je u Krapinsko-zagorskoj županiji situacija obrnuta (učenici predmetne nastave u većoj mjeri polaze izvannastavne glazbene aktivnosti s obzirom na učenike razredne nastave).

7. ZAKLJUČAK

U suvremeno doba javlja se velika potreba za ispunjavanjem slobodnoga vremena djece korisnim sadržajima koje je moguće ostvariti organizacijom slobodnih, odnosno izvannastavnih aktivnosti. One su sastavni dio školskoga programa i pružaju velik doprinos odgoju učenika. Karakterizira ih učenje kroz igru, ostvarivanje vlastitih interesa, mogućnost kreativnoga izražavanja te neopterećenost kontinuiranim ocjenjivanjem. Sudjelovanjem u navedenim aktivnostima učenici kvalitetno koriste svoje slobodno vrijeme, uspostavljaju kvalitetne socijalne odnose s učiteljima i vršnjacima te se razvijaju fizički, psihički, društveno i kulturno.

Škola nudi mnoštvo izvannastavnih aktivnosti, no učiteljima i učenicima najveći izazov predstavljaju izvannastavne glazbene aktivnosti. Pohađanje izvannastavnih glazbenih

aktivnosti omogućuje usvajanje važnosti očuvanja kulturne baštine čime se razvija svijest o nacionalnoj pripadnosti i postaje bitnim sudionikom kulturnog i javnog života zajednice. Ovaj je rad za cilj imao istražiti zastupljenost izvannastavnih glazbenih aktivnosti u primarnom obrazovanju u školama na području Grada Zagreba i Krapinsko-zagorske županije. Rezultati istraživanja pokazuju da škole nude znatno više drugih izvannastavnih aktivnosti u odnosu na glazbene aktivnosti. Najzastupljenije glazbeno područje u izvannastavnim aktivnostima svakako jest pjevanje, a slijede ga sviranje, plesanje i slušanje glazbe. Najzastupljenija je glazbena aktivnost pjevački zbor. Slijede instrumentalni sastavi i ples/ritmika. Samo jedna škola, od ukupno 30, učenicima omogućava bavljenje glazbenim stvaralaštvom u okviru izvannastavnih aktivnosti. Budući da dječji interesi nisu usmjereni samo na pjevanje i sviranje, nego i na ostala područja (glazbeno stvaralaštvo) u budućnosti bi škole trebale osigurati širu ponudu izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Rezultati pokazuju i da izvannastavne glazbene aktivnosti pohađa znatno veći broj djevojčica u odnosu na dječake, što upućuje na potrebu za većim animiranjem dječaka. Od iznimne je važnosti da izvannastavne aktivnosti vode stručni učitelji s potrebnim vještinama kako bi njihovo provođenje bilo uspješno i, učenicima, zanimljivo i poučno. Rezultati pokazuju da izvannastavne glazbene aktivnosti češće vode učiteljice predmetne nastave. Budući da učenici mlađe školske dobi glazbu doživljavaju spontano, dužnost je učitelja upoznati učenike s kvalitetnim glazbenim ostvarenjima te ih voditi u aktivnostima pjevanja, sviranja, slušanja glazbe i glazbenoga stvaralaštva.

Rezultati istraživanja ukazali su na nedovoljnu zastupljenost izvannastavnih glazbenih aktivnosti u primarnome obrazovanju. Budući da je glazba u čovjekovu životu prisutna od rođenja te postupno zauzima sve važnije mjesto u njegovu slobodnome vremenu, učenicima treba pružiti raznovrsniju ponudu izvannastavnih glazbenih aktivnosti koje se svojim sadržajima približavaju željama učenika te pridonose razvoju njihove osobnosti, stvaranju uvjeta za kulturni napredak te očuvanju i promicanju kulturne raznolikosti.

LITERATURA

- Cindrić, M. (1992). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika osnovne škole. *Život i škola*, 41, 49-67.
- Dubovicki, S., Svalina, V. i Proleta, J. (2014). Izvannastavne glazbene aktivnosti u školskim kurikulumima. *Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*, 63 (4), 553-578. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/136116>
- Durlak, J. & Weissberg, R. (2007). *The impact of after-school programs that promote personal and social skills*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning.
- Fudurić, B. (2012). Mogućnosti rada u izvannastavnoj aktivnosti. *Napredak*, 153 (1), 107-116. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/82863>
- Ilišin, V. (2002). Interesi i slobodno vrijeme mladih. U: Ilišin, V., Radin, F. (ur.), *Mladi uoči trećeg milenija* (str. 269-303). Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- Kačavenda-Radić, N. (1989). *Slobodno vreme i obrazovanje*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva [etc.].
- Martinčević, J. (2010). Provođenje slobodnog vremena i uključenost učenika u izvannastavne aktivnosti unutar škole. *Život i škola*, LVI (24), 29-34. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/63267>
- Matijević, M. (2016). Humanističko vaspitanje izvan škole i porodice. U: Suzić, N., Partalo, D. (ur.), *Humanističko i emancipatorsko vaspitanje* (str. 89-107). Banja Luka: Filozofski fakultet Univerziteta u Banja Luci.
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije*. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html
- Mlinarević, V. i Gajger, V. (2010). Slobodno vrijeme mladih – prostor kreativnog djelovanja. U: Martinčić, J., Hackenberger, D. (ur.), *Međunarodna kolonija mladih Ernestinovo: 2003. – 2008.: zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem* (str. 43 – 58). Osijek: HAZU, Zavod za znanstveni i umjetnički rad.
- Mucić, M. (2013). Zašto treba upoznati umjetničku glazbu? *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, LXI (1), 183-188. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/224224>
- Plenković, J. (1997). *Slobodno vrijeme i odgoj*. Zadar: Filozofski fakultet.
- Polić, M. i Polić, R. (2009). Vrijeme, slobodno od čega i za što?. *Filozofska istraživanja*, 29 (2), 255-270. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/41405>

- Previšić, V. (1985). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti u odgoju. U: Pivac, J., Previšić, V. (ur.), *Odgoj i škola* (str. 426-431). Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja i NIRO "Školske novine".
- Previšić, V. (2000). Slobodno vrijeme između pedagoške teorije i odgojne prakse. *Napredak*, 141 (4), 403-410.
- Proleta, J. i Svalina, V. (2011). Odgojna uloga izvannastavnih glazbenih aktivnosti. *Život i škola*, LVII (26), 134-152. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/77327>
- Rojko P. (2012). *Metodika nastave glazbe: Teorijsko tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet.
- Svalina, V., Bistровić, K. i Peko, A. (2016). Izvannastavne glazbene aktivnosti u prva četiri razreda osnovne općeobrazovne škole. *Napredak*, 157 (1-2), 71-89. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/177224>
- Šiljković, Ž., Rajić, V. i Bertić, D. (2007). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. *Odgojne znanosti*, 9 (2) 14, 113-145. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/23549>
- Šulentić Begić, J. (2012). Glazbene sposobnosti u kontekstu utjecaja naslijeđa i okoline. *Tonovi*, 59, 23-31. Preuzeto s <https://www.bib.irb.hr/585792>
- Šulentić Begić, J., Begić, A. i Kir, I. (2021). Slobodno vrijeme i glazba: izvannastavne i izvanškolske glazbene aktivnosti učenika u gradu i predgrađu. *Revija za sociologiju*, 51 (2), 203-230. <https://doi.org/10.5613/rzs.51.2.2>
- Tepavčević, Ž. (2003). Družina in prosti čas. *Socijalno delo* 42 (1), 27-32.
- Vidulin, S. (2014). Prinos glazbene nastave oblikovanju kulturnog identiteta škole. *Napredak*, 154 (1-2), 65-76. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/138831>
- Vidulin-Orbanić, S. (2007). *Izvannastavne (glazbene) aktivnosti: mjesto suživota, kreativnosti i stvaralaštva*. Rovinj: Osnovna škola Vladimira Nazora Postira.
- Vidulin-Orbanić, S. (2008). Fenomen slobodnog vremena u postmodernom društvu. *Metodički obzori*, 3(2008)2 (6), 19-33. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/32748>
- Vidulin-Orbanić, S. (2013). *Glazbeno stvaralaštvo: teorijski i praktični prinos izvannastavnim glazbenim aktivnostima*. Pula: Udruga za poticanje izvrsnosti u odgoju i obrazovanju „SEM“.
- Vidulin, S. i Pejić Papak, P. (2018). Vannastavne aktivnosti: pogled u budućnost. *Artefact*, 4 (1), 15–25. <https://doi.org/10.5937/artefact4-17214>

PRILOZI I DODATCI

OBRAZAC/TABLICA

1. DIO

OPĆE INFORMACIJE				
Naziv škole	Adresa škole (Grad Zagreb/KZŽ)	Ukupan broj učenika u školi	Ukupan broj izvannastavnih aktivnosti u školi	Ukupan broj učenika koji pohađa izvannastavne aktivnosti

2. DIO

INFORMACIJE O IZVANNASTAVNIM GLAZBENIM AKTIVNOSTIMA													
Izvannastavne glazbene aktivnosti koje se provode u školi	Voditelj izvannastavne glazbene aktivnosti (učitelj/učiteljica razredne/predmetne nastave)	Razredi u kojima se održava izvannastavna glazbena aktivnost	Ukupan broj učenika koji pohađa izvannastavnu glazbenu aktivnost	Broj učenika s obzirom na spol		Broj učenika s obzirom na dob (razred)							
				M	Ž	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.													
2.													
3.													
4.													
5.													

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Raspodjela vrsta pjevačkih zborova u školama u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji	26
Grafikon 2. Raspodjela instrumentalnih sastava u školama u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji	27
Grafikon 3. Raspodjela voditelja izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školama u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji	28
Grafikon 4. Raspodjela broja izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na razrednu i predmetnu nastavu u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji.....	29
Grafikon 5. Rodna raspodjela učenika polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji	30
Grafikon 6. Raspodjela polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na raspon godina u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji	31

POPIS TABLICA

Tablica 1. Razlike u ukupnom broju učenika, broju izvannastavnih aktivnosti i broju izvannastavnih glazbenih aktivnosti između škola u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji.....	24
Tablica 2. Prikaz frekvencija izvannastavnih glazbenih aktivnosti u Gradu Zagrebu i Krapinsko-zagorskoj županiji	25
Tablica 3. Prikaz raspodjele vrsta pjevačkih zborova u školama po županijama	26
Tablica 4. Prikaz raspodjele instrumentalnih sastava u školama po županijama.....	27
Tablica 5. Prikaz raspodjele voditelja izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školama po županijama	29
Tablica 6. Prikaz raspodjele održavanja izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na razrednu i predmetnu nastavu po županijama	30
Tablica 7. Prikaz spolne raspodjele učenika polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti po županijama	31
Tablica 8. Prikaz raspodjele polaznika izvannastavnih glazbenih aktivnosti s obzirom na raspon godina u školama po županijama	32

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mog rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)